

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น: กรณีศึกษา
เทศบาลตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

แสงประทีป เทียนทอง

งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการเมืองการปกครอง

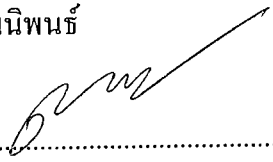
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

มิถุนายน 2556

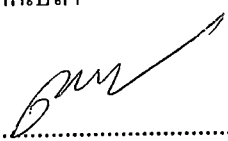
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

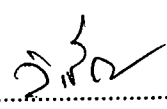
อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ ได้พิจารณา
งานนิพนธ์ของ แสงประทีป เทียนทอง ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

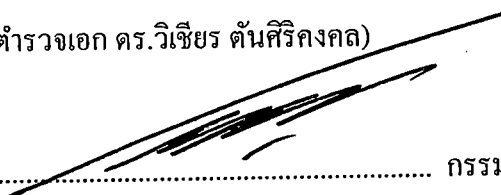
อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ โปธิสว่าง)

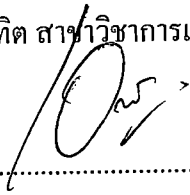
คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ โปธิสว่าง)

..... กรรมการ
(ร้อยตำรวจเอก ดร.วิเชียร ต้นศิริกงกล)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) พันตำรวจเอก ดร. ปกรณ์ มณีปกรณ์)

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ อนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีชร)
วันที่ ๒๘ เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๒

ประกาศคุณูปการ

งานนิพนธ์ เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสระแก้ว ประโยชน์ของการศึกษากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ทำให้ทราบข้อเท็จจริง เพื่อนำมาปรับใช้ในการบริหารงานและสนองตอบต่อการมีส่วนร่วม ของประชาชนอย่างจริงจัง ความอนุเคราะห์ของอาจารย์ที่ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่ปรึกษารอง ได้ให้คำแนะนำตรวจทานและยังช่วยแก้ไขได้ออกมาอย่างสมบูรณ์ ข้าพเจ้าผู้จัดทำ ขอขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

คุณค่าและประโยชน์ของงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูตเวทิตาแด่บุพการี บุรพจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านทั้งในอดีตและปัจจุบัน ที่ทำให้ข้าพเจ้าเป็นผู้มีการศึกษาและประสบความสำเร็จมาจนตราบนานเท่านานนี้ และจะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อตัวเอง และสังคมสืบไป

แสงประทีป เทียนทอง

54910384: สาขาวิชา: การเมืองการปกครอง; ร.ม.(การเมืองการปกครอง)

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม/ ประชาชน/ การปกครองท้องถิ่น/ สระแก้ว

แสงประทีป เทียนทอง: การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น:

กรณีศึกษาเทศบาลตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว (PEOPLE'S PARTICIPATION IN LOCAL GOVERNMENTS: A CASE STUDY OF WATTANAKHON SUBDISTRICT MUNICIPALITY, WATTANAKHON DISTRICT, SAKAEO PROVINCE.)

คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์: ไพฑูรย์ โพธิสว่าง, รด., 83 หน้า. ปี พ.ศ. 2556.

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปกครองท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลตำบลวัฒนานคร 2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ และอาชีพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลวัฒนานคร จำนวน 368 คน ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) สถิติเชิงอนุมาน t-Test และ One-way ANOVA ผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าระดับการมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน และด้านการตัดสินใจเลือกแนวทางและการวางแผนพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา จะมีมากกว่าระดับการมีส่วนร่วมด้านการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา ส่วนด้านการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา รวมถึงแนวทางการแก้ไข มีระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร พบว่า เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ต่างกัน มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกัน ส่วนรายได้ต่างกัน มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ .05

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฌ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ปัญหาของการวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
สมมติฐานการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น.....	26
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	39
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	42
3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	44
ดำเนินงาน.....	44
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	44
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	46
วิธีสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	46
เก็บรวบรวมข้อมูล.....	48

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	49
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	49
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
ผลการวิเคราะห์.....	51
5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	65
สรุปผลการวิจัย.....	66
อภิปรายผล.....	68
ข้อเสนอแนะ.....	72
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	73
บรรณานุกรม.....	74
ภาคผนวก.....	78
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	83

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	ข้อมูลจำนวนประชากรภายในหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลวัฒนานคร..... 29
2	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามหมู่บ้าน..... 45
3	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล..... 51
4	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลความหมายของการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลวัฒนานคร รวม 4 ด้าน..... 53
5	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัด สระแก้ว ด้านการค้นหาปัญหา..... 54
6	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัด สระแก้ว ด้านการตัดสินใจเลือกแนวทาง..... 55
7	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัด สระแก้ว ด้านการปฏิบัติงาน..... 56
8	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัด สระแก้ว ด้านการประเมินผลงาน..... 57
9	การวิเคราะห์เปรียบเทียบเพศของประชาชนกับการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น 58
10	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร จำแนกตามอายุ.... 59
11	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยความแตกต่างของการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร จำแนกตามอายุ.... 59
12	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร จำแนกตามกลุ่ม ระดับการศึกษา..... 60

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
13	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยความแตกต่างของการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลพัฒนานคร จำแนกตามกลุ่ม ระดับการศึกษา.....	61
14	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลพัฒนานคร จำแนกตามกลุ่ม อาชีพ.....	62
15	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยความแตกต่างของการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลพัฒนานคร จำแนกตามกลุ่ม อาชีพ.....	62
16	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลพัฒนานคร จำแนกตามกลุ่ม รายได้.....	63
17	สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน.....	64

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	43

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 หมวดที่ 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีมาตรฐานกลางเป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเลือกไปปฏิบัติได้ รวมทั้งมีกลไกตรวจสอบการดำเนินงานโดยประชาชนเป็นหลัก (ม.282) ให้มีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ที่มีโครงสร้างการบริหารที่แตกต่างจากที่บัญญัติไว้ก็ได้ แต่ผู้บริหารต้องมาจากการเลือกตั้ง (ม.284) ประชาชนในท้องถิ่นมีสิทธิมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การกระทำใดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่น ต้องมีการแจ้งข้อมูลรายละเอียดให้ทราบเป็นเวลาพอสมควร และหากมีการร้องขอต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นก่อน หรือให้ลงประชามติก่อนดำเนินการ (ม.287) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มีความก้าวหน้าในการพยายามสานต่อเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการเมืองร่วมตลอดจนการลงมือแก้ไขข้อบกพร่องทั้งหลายที่มีอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ให้ดีขึ้น ต้องการปฏิรูปการเมืองการปกครอง ที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพิ่มขึ้น ตลอดจนทั้งปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองให้มีเสถียรภาพและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เจตนารมณ์ของผู้ร่างรัฐธรรมนูญมีองค์ประกอบสำคัญสองส่วน คือ ส่วนแรกเป็นปัญหาที่เกิดจากข้อบกพร่องที่ตัวรัฐธรรมนูญเอง กับส่วนที่สอง คือปัญหาทางข้อเท็จจริงทางการเมืองที่เกิดปรากฏการณ์พรรคการเมืองที่สามารถคุมเสียงข้างมากในรัฐสภาได้อย่างเด็ดขาดจนทำให้ดุลแห่งอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและบริหารในการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารสูญเสียไปมีลักษณะของเผด็จการรัฐสภา รวมถึงการแทรกแซงการใช้อำนาจขององค์กรอิสระทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นศาลรัฐธรรมนูญและคณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นต้น

การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญของประชาชน คือ การควบคุม กำกับดูแล ดูแลและตรวจสอบการทำงานทั้งของรัฐบาลและข้าราชการ เพื่อให้แน่ใจว่าได้ทำงานเพื่อสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมตลอดถึงการใช้อำนาจให้คุณให้โทษแก่นักการเมืองด้วยวิธีการเลือกตั้ง ซึ่งถือได้ว่าเป็นอำนาจสูงสุดของประชาชน แต่พฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนส่วนใหญ่เมื่อไปเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่ในสภาแล้ว ก็ถือเป็นการสิ้นสุดการทำหน้าที่ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยหลังจากนั้นก็จะเป็นเรื่องของผู้แทนที่เราเลือกเข้าไปโดย

ไม่มี การควบคุม กำกับ ดูแลและตรวจสอบ มีเพียงส่วนน้อยที่จะเข้าไปติดตามและตรวจสอบผู้ที่เราเลือกเข้าไปนั่นทำหน้าที่ได้ดีเพียงใด จึงมักมีข่าวคอร์รัปชันกันอยู่เสมอ ๆ

ตลอดระยะเวลาในการพัฒนาการเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีปัญหาอุปสรรคหลายประการที่จะทำให้การปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถเอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่ประชาชนได้อย่างเต็มที่ คือการที่ประชาชนไม่กระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง ไม่ว่าจะเป็นการสมัครรับเลือกตั้งหรือการไปเลือกตัวแทนในท้องถิ่นเพื่อทำหน้าที่แทนตน ในสังคมที่มีการพัฒนาสูง ประชาชนจำนวนมากมอง “โอกาส” ในการมีส่วนร่วมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของเขว่าเป็นเรื่อง “ไร้สาระ” กระบวนการประชาพิจารณ์ซึ่งเป็นกระบวนการที่ใช้บ่อย ๆ ในระดับต่าง ๆ ของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน กลับกลายเป็นเวทีแห่งความวุ่นวาย ไม่ใช่การอภิปรายหรือรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ และยิ่งนับวันกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนนับว่าได้เพิ่มความสลับซับซ้อน เนื่องจากชุมชนต่าง ๆ ได้มีการต่อสู้เพื่อที่จะให้ประชาชนจากหลายกลุ่มอาชีพที่จะมีส่วนร่วมในการเจรจาสาธารณะและในการสร้างฉันทามติที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนและกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจมีคนจำนวนไม่น้อยที่ขัดขวางกระบวนการผลักดันให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น นักการเมืองและเจ้าหน้าที่บางคนมีความคุ้นเคยกับการตัดสินใจโดยไม่ต้องฟังข้อมูลจากประชาชน หลายคนจะชอบมากกว่าที่จะให้มีการดำเนิน ไปแบบเดิม ๆ เช่นนั้นเพราะว่าเขาไม่สบายใจกับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ยิ่งไปกว่านั้นเป็นที่เข้าใจว่าการให้ประชาชนมีส่วนร่วมหมายความว่าเขาจะต้องแสดงความรับผิดชอบ (Accountable) ต่อสาธารณชนมากยิ่งขึ้นและเขาเองก็ไม่อยากที่จะแสดงความโปร่งใส (Transparent) หรือรับผิดชอบ (Accountable) ก็จะทำให้การบรรลุเป้าหมายและความปรารถนาของรัฐธรรมนุญใหม่ยิ่งล่าช้าออกไปอีกนั่นเอง

การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองในการกำหนดนโยบายและการบริหารประเทศในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติจะทำให้ได้รับมุมมองที่หลากหลายได้รับแนวทางที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นตามหลักการที่ว่า “ไม่มีใครรู้ซึ่งถึงปัญหา และความต้องการของท้องถิ่นได้ดีเท่ากับคนในท้องถิ่นและไม่มีใครแก้ปัญหาของคนในท้องถิ่นได้ดีเท่ากับคนในท้องถิ่นเอง” ซึ่งการเมืองภาคประชาชนนั้นเป็นการเคลื่อนย้ายอำนาจรัฐจากส่วนกลางไปสู่ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น การปกครองส่วนท้องถิ่น (Local government) นับว่าเป็นหัวใจสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ทั้งนี้เป็นเพราะระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยจะต้องประกอบด้วยโครงสร้างเบื้องต้นคือระดับชาติและ โครงสร้างระดับท้องถิ่นที่นับว่ามีความเกี่ยวพันใกล้ชิดกับประชาชนโดยตรง ใน

ทำนองเดียวกันหลักการสำคัญที่สุดของการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นคือการกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ประชาชนมีอิสระในการปกครองตนเอง

ในเรื่อง การบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทยในอดีตจนถึงปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงหรือมีการปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินหลายครั้ง ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (นับตั้งแต่ พ.ศ. 2435 เป็นต้นมา) ได้มีการปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินเกิดขึ้นวัตถุประสงค์หลักในสมัยนั้นคือ ต้องการให้ส่วนกลางมีอำนาจเพื่อให้เกิดความเป็นปึกแผ่นมากขึ้น รวมทั้งมีการจัดตั้งกระทรวง ทบวง กรม แบบใหม่ ต่อมาในปี 2440 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชทานคำริการปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปสุขาภิบาลขึ้น ซึ่งนับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดการปกครองท้องถิ่นครั้งแรกของประเทศไทยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ได้แบ่งการบริหารราชการออกเป็น 3 ส่วน คือ ระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง ระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค ระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นซึ่งในส่วนท้องถิ่นนี้จะได้แก่ อบจ. อบต. เทศบาลและการปกครองรูปแบบพิเศษ คือ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้หยิบยกเอากรณีของ เทศบาลมาศึกษาเพราะว่าเทศบาลเป็นรูปแบบการปกครองที่มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งเพียงพอต่อการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมพัฒนาการเมืองท้องถิ่นหรืออาจกล่าวได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลนั้นน่าจะมีประสิทธิภาพมากกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่นในการที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาการเมืองท้องถิ่นของประชาชน

อย่างไรก็ตามรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นต่างก็มีหลักการสำคัญที่เหมือนกันคือ เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและการเลือกนายกเทศมนตรี นับได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองรูปแบบใหม่เป็นครั้งแรกของประเทศไทย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้อาจเป็นผลดีต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทหรือภารกิจและพัฒนาการให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าที่เคยเป็นอยู่ ดังนั้นจากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อการปกครองส่วนท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว” เพื่อที่จะค้นหาคำตอบของคำถามที่ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น อยู่ในระดับใด

ปัญหาของการวิจัย

1. มีประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร มากน้อยเพียงใด
2. มีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นของประชาชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลตำบลวัฒนานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และอาชีพ

สมมติฐานการวิจัย

1. ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกัน
2. ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกัน
3. ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกัน
4. ประชาชนที่มีรายได้ต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกัน
5. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ตามทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ อคิน รพีพัฒน์ (2547) ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุของ ปัญหา การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมในการ ประเมินผลงาน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

- 1.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้

1.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้มีประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยในเขตเทศบาลตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว จำนวน 368 คน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ทำการวิจัยและเก็บข้อมูลในช่วงเดือน กรกฎาคม-กันยายน พ.ศ. 2555 ระยะเวลา 3 เดือน ซึ่งเป็นระยะเวลาตั้งแต่เริ่มต้นค้นคว้าข้อมูล แนวคิดทฤษฎี จนถึงจัดทำรูปเล่ม

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีความเข้าใจในความหมายของคำบางคำ จึงให้คำจำกัดความดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชน การทำการในลักษณะการทำงานร่วมกัน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยสมาชิกในชุมชนจะต้องร่วมมือกัน ในด้านการค้นหา สาเหตุของปัญหา ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติงาน และด้านการประเมินผลงาน เพื่อสนองต่อความต้องการหรือแก้ไขปัญหาของประชาชนในชุมชน

การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา รวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหา หมายถึง ขั้นตอนที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จัดเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและแนวทางต่าง ๆ ที่อาจนำมาใช้ในการแก้ปัญหานั้น ๆ

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทางและการวางแผนพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา หมายถึง ขั้นตอนที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาแนวทางและวิธีการที่จะใช้ในการแก้ปัญหา ตัดสินใจกำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน รวมถึงการวางแผนเพื่อแก้ปัญหาร่วมกับผู้ปฏิบัติงาน

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน หมายถึง ขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนเพื่อแก้ปัญหา โดยการสร้างประโยชน์ ด้วยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน

การมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา หมายถึง ขั้นตอนที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน ร่วมกับผู้ปฏิบัติงาน โดยเข้าร่วมประเมินว่าการดำเนินการที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด

2. ประชาชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป และเป็นผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

3. เทศบาลตำบล หมายถึง เทศบาลตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ได้รับการจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะจากสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. 2542

4. การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครองและดำเนินกิจการบางอย่าง โดยดำเนินกันเองเพื่อบำบัดความต้องการของตน การบริหารงานของท้องถิ่นมีการจัดเป็นองค์การ มีเจ้าหน้าที่ซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมด หรือบางส่วน ทั้งนี้มีความเป็นอิสระในการบริหารงาน แต่รัฐบาลต้องควบคุมด้วยวิธีต่าง ๆ ตามความเหมาะสม จะปราศจากการควบคุมของรัฐหาได้ไม่ เพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งที่รัฐทำให้เกิดขึ้น (อุทัย หิรัญโต, 2523, หน้า 2)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาล
2. ทราบระดับความรู้ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อเทศบาลตำบลวัฒนานคร
3. ทราบถึงปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร
4. เป็นข้อมูลในการวางแผนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการวางแผนพัฒนาการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนา นคร ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนด กรอบการศึกษาเป็นดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
4. กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

คำว่า “การมีส่วนร่วม” ได้มีผู้ให้ความหมายที่หลากหลาย และมีความหมายต่างกัน ไปตามความเข้าใจและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ดังนี้

เฉลิม เกิด โมลิ (2543, หน้า 8) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนได้ใช้คุณสมบัติส่วนตัวในด้านความรู้ความสามารถ และทรัพยากรที่มีอยู่เข้าไปร่วมคิดร่วมตัดสินใจใน ขั้นตอนต่าง ๆ ของกิจกรรมหนึ่ง ๆ ด้วยตนเองหรือองค์กรที่ประชาชนจัดตั้งขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและเสมอภาค

อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง (2525, หน้า 25) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนหมายถึง การมีส่วนร่วมอย่างจริงจังของคนที่อยู่ร่วมกันในชุมชนในการวางแผนการดำเนินงานและการควบคุม โดยอาศัยทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อให้เกิดประโยชน์ด้วยการพึ่งพาตนเองของท้องถิ่น

วาสนา ถิ่นขาม (2548, หน้า 5) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า กระบวนการที่รัฐทำการส่งเสริมชักนำ สนับสนุน และสร้าง โอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่แต่ละคนมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องและสนใจเป็นเรื่อง ๆ ไป ซึ่งกิจกรรมเหล่านั้นจะต้องสัมพันธ์กับปัญหาและความต้องการของชาวบ้าน เป็นความเห็นพ้องต้องกันที่มีมากพอ จนเกิดการริเริ่ม โครงการ นั้น ๆ ซึ่งการกระทำทั้งหมดที่ทำโดยบุคคล หรือกลุ่มต้องกระทำผ่านองค์การ องค์กรจึงเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงการเปลี่ยนแปลง ที่สามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการได้

องค์การสหประชาชาติ (UNITED NATION, 1992 อ้างถึงใน อภิญา สุวรรณภักดิ์, 2548, หน้า 22) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะกระบวนการพัฒนาว่าคือการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่

ในกระบวนการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรให้บรรลุเป้าหมายนั้น

ในการปฏิบัติตามแผนหรือโครงการต่าง ๆ โดยสมัครใจ

อรพินท์ สพิชชัย (2540, หน้า 38) กรรมการ ก.พ.ร. สำนักคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ 2550 ได้ให้นิยาม ความหมาย การมีส่วนร่วมของประชาชนและการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ความว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public participation) หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีโอกาสได้ร่วมในการแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิดแนวทาง ร่วมแก้ไขปัญหา และร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

การบริหารระบบราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory government) หมายถึง แนวทางการบริหารราชการยุคใหม่ที่จัดระบบการบริหารราชการ ขึ้นตอนวิธีการปฏิบัติงานและโครงสร้างของการบริหารราชการ ซึ่งเป็นระบบเปิดที่ให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน เปิดเผยโปร่งใส เท่าเทียมกัน เป็นประชาธิปไตย เน้นที่ประชาชนเป็นศูนย์กลาง และเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

นรินทร์ พัฒนพงศา (2533, หน้า 19-20 อ้างถึงใน ถัดดา ภิระ, 2545, หน้า 8) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วม หมายถึง การพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมช่วยเหลือโดยสมัครใจโดยประชาชน ต่อโครงการใดโครงการหนึ่งของโครงการสาธารณะต่าง ๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาชาติแต่ไม่ได้หวังจะให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงโครงการหรือวิจรณ์เนื้อหาของโครงการ
2. การมีส่วนร่วม หมายถึง การให้ประชาชนในชนบทรู้สึกตื่นตัวเพื่อที่จะทราบถึงการรับความช่วยเหลือและตอบสนองต่อโครงการพัฒนา ขณะเดียวกันก็สนับสนุนความคิดริเริ่มของคนในท้องถิ่น
3. การมีส่วนร่วม หมายถึง การให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินโครงการและร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้น ๆ ด้วย
4. การมีส่วนร่วมในชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนมีทั้งสิทธิและหน้าที่ที่จะเข้าร่วมในการแก้ปัญหาทางสุขภาพของเขา มีความรับผิดชอบมากขึ้นที่จะสำรวจตรวจสอบความจำเป็นเรื่อง

สุขภาพอนามัย การระดมทรัพยากรท้องถิ่นและเสนอแนะแนวทางแก้ไขใหม่ ๆ เช่นเดียวกับการก่อตั้งและดำรงรักษาองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น

อคิน รพีพัฒน์ (2527, หน้า 107-111) แบ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา รวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหา เป็นขั้นตอนที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จัดเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและแนวทางต่าง ๆ ที่อาจนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น ๆ

2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทางและการวางแผนพัฒนา เพื่อแก้ไขปัญหา เป็นขั้นตอนที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาแนวทางและวิธีการที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหา ตัดสินใจกำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน รวมถึงการวางแผนเพื่อแก้ปัญหาร่วมกับผู้ปฏิบัติงาน

3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนเพื่อแก้ปัญหา โดยการสร้างประโยชน์ ด้วยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน ร่วมกับผู้ปฏิบัติงาน โดยเข้าร่วมประเมินว่าการดำเนินการที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด

การมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political participation) เป็นกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์ประการหนึ่งของกระบวนการทางการเมือง และมีความจำเป็นกับการเมืองทุกระบบ เนื่องจากรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางของประชาชน โดยเฉพาะการเสนอข้อเรียกร้อง (Demand) และการสนับสนุน (Support) จะเป็นสิ่งที่แสดงออกซึ่งการดำรงอยู่ของระบบการเมือง หรือทำให้ระบบการเมืองอยู่ในสภาวะดุลยภาพได้ ซึ่งหากระบบการเมืองปราศจากสิ่งเหล่านี้แล้วก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยนั้นถือว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง (สุชาติณี ไกรฤกษ์, 2542)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในประเทศประชาธิปไตยนับว่าเป็นเรื่องสำคัญที่รัฐจะต้องให้หลักประกัน ให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนในการแสดงออกอย่างเท่าเทียมกัน และภาพในขอบเขตของกฎหมายที่สำคัญยิ่งก็คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบบทางการเมืองแบบประชาธิปไตย จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐ และตัวผู้บริหาร

หรือรัฐบาลได้ตามความต้องการของตน และการที่ประชาชนมีอิทธิพลต่อสถาบันการเมืองอย่างแท้จริง ซึ่งแตกต่างจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบอบเผด็จการ ที่มักเป็นเพียงรูปแบบ และเป็นไปเพื่อสนับสนุนระบบการเมือง หรือสอดคล้องตามเจตจำนงของผู้บริหาร หรือรัฐบาลเป็นสำคัญ สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในประเทศประชาธิปไตยเป็นเรื่องสำคัญในระบบการปกครองประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐและตัวผู้บริหารให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชน

ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้มีผู้รู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้มากมาย ดังนี้

วิสุทธิ โปธิแทน (2538) ได้อธิบายความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการแสดงออกถึงสิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบของประชาชน โดยมีได้หมายความเฉพาะการมีส่วนร่วมในกระบวนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือเพียงการสมัครเข้ารับเลือกตั้งเพื่อดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือเพียงลงสมัครเข้าช่วยงานของพรรคการเมืองที่ตนนิยมชมชอบเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในระดับต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ความสามารถ และ โอกาส ตลอดจนการกระทำซึ่งแสดงถึงความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตน เพื่อมุ่งให้เกิดผลต่อกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง

จรูญ สุภาพ (2543, หน้า 310) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า หมายถึง การมีส่วนร่วมที่ประชาชนพึงมีในการกำหนดนโยบายการตัดสินใจ และในกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาล เช่น การเข้าเป็นรัฐบาล การมีอิทธิพลต่อรัฐบาล การแสดงความคิดเห็นในทางการเมือง

การมีส่วนร่วมในทางการเมือง หมายถึง การที่ประชาชนเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมทางการเมือง เพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายรัฐ หรือผู้นำรัฐบาล รวมทั้งกดดันให้รัฐบาลกระทำตามความประสงค์ของตนหรือกลุ่มของตน และโดยที่การมีส่วนร่วมในเมืองเป็นเครื่องชี้วัดพัฒนาการทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของแต่ละประเทศ การมีส่วนร่วมในทางการเมืองก็ควรที่จะเป็นการมีส่วนร่วมในทางการเมืองตามที่กฎหมายกำหนด ดังนั้นประเทศที่พัฒนาการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับที่ดีแล้ว ก็มักจะกำหนดให้ประชาชนในทุกระดับมีส่วนร่วมในทางการเมืองตามกฎหมายที่มีผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ในทุกมิติของกระบวนการทางการเมือง (อภิศักดิ์ ไพฑากำ, 2544)

แมกโคลสกี (Mc Closky, 1990) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ในการกระทำโดยสมัครใจของสมาชิกทั้งหลายที่อยู่ในสังคมมีส่วนร่วมในการเลือกผู้ปกครองและกำหนดนโยบายของรัฐ การกระทำนั้นอาจกระทำร่วมกันโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ ซึ่งบุคคลที่มีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น ได้แก่ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ การใช้สิทธิ

ออกเสียงเลือกตั้ง การติดตามข่าวสารการเมือง การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง การเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง การช่วยเหลือด้านการเงินแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคและการติดต่อสัมพันธ์กับผู้แทนราษฎร นอกจากนี้ลักษณะของความกระตือรือร้นในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองยังพิจารณาได้จากการเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการ การช่วยเขียนสุนทรพจน์ในการหาเสียง การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การแข่งขันเป็นเจ้าหน้าที่พรรคหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ไวเนอร์ (Wiener, 1971) ได้สำรวจและรวบรวมความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่นักรัฐศาสตร์หลายท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันไปตามจุดเน้นของแต่ละบุคคล โดยแบ่งเป็น 10 ความหมาย คือ

1. การกระทำที่สนับสนุนหรือเรียกร้องต่อคณะผู้ปกครองประเทศ เพื่อให้สนองตอบต่อความต้องการ
2. ความพยายามที่จะสร้างผลกระทบหรือการใช้อิทธิพล ต่อการดำเนินงานของรัฐบาล หรือในการเลือกผู้นำในรัฐบาล
3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองที่ถูกต้องตามกฎหมาย และได้รับการรับรองว่าถูกต้อง
4. การให้มีตัวแทน เพื่อเข้าไปใช้อำนาจแทนตน
5. การระวางหรือแยกตนเองออกจากทางการเมือง เนื่องจากเห็นว่าแม้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองก็ไม่ทำให้เกิดผลอะไรขึ้น ซึ่งแตกต่างจากความเฉื่อยชาหรือเมินเฉยทางการเมือง ที่เป็นการขาดความสนใจทางการเมืองโดยสิ้นเชิงและไม่กระทำการใด ๆ ทางการเมืองเลย
6. ความกระตือรือร้น ที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับทางการเมืองหรือเป็นผู้ที่ชอบกระทำกิจกรรมทางการเมือง
7. การกระทำที่ต่อเนื่องคงเส้นคงวา (Persistence continuum) ซึ่งอาจเป็นการกระทำที่มีความเป็นสถาบัน และมีการจัดตั้งหรืออาจเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นอย่างทันทีทันใด เช่น การก่อการจลาจล
8. การกระทำที่มุ่งต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองมุ่งที่จะมีอิทธิพลต่อนโยบายสาธารณะหรือเป็นความพยายามที่จะมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของทางราชการ
9. การกระทำที่เป็นกิจกรรมอันมีผลกระทบต่อการเมืองระดับชาติ
10. การกระทำที่มีลักษณะเป็น การกระทำทางการเมือง

พาร์รี่ (Parry, 1968, p.3 อ้างถึงใน ประสิทธิ์ พรรณพิสุทธิ์, 2540) ได้ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า คือ การมีส่วนร่วมกับผู้อื่นในกิจกรรมทางการเมือง ซึ่ง

กิจกรรมทางการเมืองมีอยู่มากมายอาจเรียงลำดับได้จากการออกเสียงเลือกตั้งไปจนถึงการกำหนดนโยบายและการดำเนินนโยบาย

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองของประชาชนตามสิทธิที่ระบบการเมืองและกฎหมายกำหนดให้กระทำได้ เป็นการกระทำที่ต้องเกิดขึ้นด้วยความสมัครใจของประชาชน เพื่อให้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐทั้งในการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ อย่างไรก็ตามแม้การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชนจะเป็นไปตามสิทธิที่ระบบการเมืองและกฎหมายกำหนดให้กระทำได้ เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร อนุญาตให้ประชาชนรวมตัวเพื่อชุมนุมคัดค้านหรือแสดงความคิดเห็นต่อนโยบายต่าง ๆ ของรัฐและตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลได้แต่ก็อาจปรากฏได้ว่าการมีส่วนร่วมดำเนินไปโดยถูกต้องตามกฎหมายอาจลุกลามเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายได้ เช่น การขว้างปา ต่อสู้ทำร้ายร่างกายและการใช้ความรุนแรง

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอาจเกิดขึ้นด้วยความสมัครใจเนื่องจากความเข้าใจในสิทธิประโยชน์ที่ตนจะพึงมีพึงได้จากการมีส่วนร่วมนั้น หรือเกิดขึ้นเพราะการถูกหลอกล่อ โดยการชักจูง เพื่อหวังผลประโยชน์ทางการเมืองของบุคคลบางคนหรือบางกลุ่ม

ประเด็นสำคัญของแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ

(ทรงทรัพย์ พิริยคุณธร, 2544, หน้า 29)

1. เป็นการมีส่วนร่วม โดยการแสดงพฤติกรรมในทางการเมืองการปกครองของประชาชนเพื่อให้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนหรือกลุ่มตนให้มากที่สุด

2. เป็นไปตามสิทธิที่มีระบบการเมืองและกฎหมายรองรับ แต่ลักษณะของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมตามสิทธิของประชาชนอาจขยายผลเป็นความรุนแรงทางการเมืองซึ่งผิดกฎหมายได้

3. เป็นไปตามความสมัครใจของประชาชน แต่ความสมัครใจอาจเกิดจากความไม่รู้ไม่เข้าใจหรือสำคัญผิดในข้อเท็จจริงของสถานการณ์ทางการเมือง เนื่องจากถูกชักจูงด้วยวิธีการต่าง ๆ จากผู้หวังผลประโยชน์

ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

อคิน รพีพัฒน์ (2547) กล่าวว่าทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมมี 5 ทฤษฎี ซึ่งอคิน รพีพัฒน์ ได้สรุปไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (Mass persuasion)

การเกลี้ยกล่อม หมายถึง การใช้คำพูดหรือการเขียน เพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำ ซึ่งการเกลี้ยกล่อมมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งในการปฏิบัติงาน และถ้าจะให้เกิดผลดี ผู้เกลี้ยกล่อมจะต้องมีศิลปะในการสร้างความสนใจในเรื่องที่จะเกลี้ยกล่อม

2. ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ (National morale)

คนเรามีความต้องการทางกายและใจถ้าคนมีขวัญดีพอ ผลของการทำงานจะสูงตามไปด้วย แต่ถ้าขวัญไม่ดีผลงานก็ต่ำไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากว่าขวัญเป็นสถานการณ์ทางจิตใจที่แสดงออกในรูปพฤติกรรมต่าง ๆ นั่นเอง การจะสร้างขวัญให้ดีต้องพยายามสร้าง ทักษะที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การไม่เอารัศเอาเปรียบ การให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงาน การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เป็นต้น และเมื่อใดก็ตามถ้าคนทำงานมีขวัญดี จะเกิดสำนึกในความรับผิดชอบ อันจะเกิดผลดีแก่หน่วยงานทั้งในส่วนที่เป็นขวัญส่วนบุคคล และขวัญของกลุ่ม ดังนั้น จะเป็นไปได้ว่าขวัญของคนเราโดยเฉพาะคนมีขวัญที่ดีย่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้เช่นกัน

3. ทฤษฎีสร้างความรู้รักชาตินิยม (Nationalism)

ปัจจัยประการหนึ่งที่น่าสู่การมีส่วนร่วมคือ การสร้างความรู้รักชาตินิยมให้เกิดขึ้น หมายถึง ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองที่จะอุทิศหรือ เน้นค่านิยมเรื่องผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติ มีความพอใจในชาติของตัวเอง พอใจเกียรติภูมิ จงรักภักดี ผูกพันต่อท้องถิ่น

4. ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership)

การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจเพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของการรวมกลุ่มคน จูงใจไปยังเป้าประสงค์โดยทั่วไปแล้วผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดีเรียกว่า ผู้ปฏิญาณ (Positive leader) ผู้นำพลวัต คือ เคลื่อนไหวทำงานอยู่เสมอ (Dynamic leader) และผู้นำไม่มีกิจ ไม่มีผลงานสร้างสรรค์ ที่เรียกว่า ผู้นำนิเสธ (Negative leader) ผลของการใช้ทฤษฎีการสร้างผู้นำ จึงทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญกำลังใจ งานมีคุณภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และร่วมรับผิดชอบ ดังนั้น การสร้างผู้นำที่ดี ย่อมจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยดีนั่นเอง

5. ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (Administration and method)

การใช้ระบบบริหารในการระดมความร่วมมือเป็นวิธีหนึ่งที่ยั่งยืนเพราะใช้กฎหมายระเบียบ แบบแผน เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ แต่อย่างไรก็ตามผลของความร่วมมือยังไม่มีระบบใดที่ดีที่สุดในเรื่องของการบริหาร เพราะธรรมชาติของคน ถ้าทำงานตามความสมัครใจอย่างตั้งใจ ไม่มีใครบังคับก็จะทำงานด้วยความรัก แต่ถ้าไม่ควบคุมเลยก็ไม่เป็นไปตามนโยบายและ

ความจำเป็นของรัฐ เพราะการใช้ระบบบริหารเป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เพิ่มความคาดหวังผลประโยชน์

Rose (1998 อ้างถึงใน สานิตย์ บุญชู, 2545, หน้า 7) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ กล่าวคือ ชุมชนใดที่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากเท่าใด ก็จะทำให้การพัฒนาชุมชนนั้นสามารถเป็นไปได้โดยสะดวกและสามารถดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้ ทั้งนี้โดยมีความเชื่อพื้นฐานที่ว่า คนมีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงคุณค่าของความคิดและสมรรถภาพของคนเรานั้นจะไม่มี ความหมาย ถ้าหากขาดการมีส่วนร่วมกับบุคคลอื่น

ลักษณะรูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

ในการศึกษาถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนมีผู้ศึกษาและเสนอถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527, หน้า 6-7) กล่าวถึงกรณีการมีส่วนร่วมว่าเป็นกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และเสริมสร้าง โอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ โดยมีส่วนร่วมในลักษณะดังต่อไปนี้

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองตอบความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรม เพื่อจัดและแก้ไขปัญหาและสนองตอบความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเองและหน่วยงาน
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

กมลทิพย์ แจ่มกระจ่าง (2542, หน้า 52) ได้สรุปลักษณะการมีส่วนร่วมไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

1. การมีส่วนร่วมต้องเกิดจากเจตนาธรรม และความตั้งใจที่จะเข้าร่วม (Willingness to participate) เพราะจะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ไขปัญหา/การตัดสินใจในเรื่องนั้น ๆ อันจะทำให้เกิดความสมานฉันท์และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

2. กระบวนการมีส่วนร่วมจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาคและขีดความสามารถของแต่ละบุคคลที่จะเข้ามามีส่วนร่วม (Ability to participate)

3. การมีส่วนร่วมต้องอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพในการตัดสินใจว่าจะเลือกที่จะเข้ามามีส่วนร่วมหรือไม่ (Freedom to participate) ข้อสำคัญคือ การมีส่วนร่วมนั้นต้องไม่เกิดจากการบังคับขู่เข็ญจากผู้ที่เหนือกว่า (One must not to be master of another)

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งอาจมีส่วนร่วมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือหลายขั้นตอนหรือทุกขั้นตอน โดยแบ่งเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ตามประเภทของกิจกรรมไว้แตกต่างกัน ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความคิดเห็นไว้ ดังนี้

อลิน รพีพัฒน์ (2527, หน้า 107-111) แบ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา รวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหา เป็นขั้นตอนที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จัดเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและแนวทางต่าง ๆ ที่อาจนำมาใช้ในการแก้ปัญหานั้น ๆ

2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทางและการวางแผนพัฒนา เพื่อแก้ไขปัญหา เป็นขั้นตอนที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาแนวทางและวิธีการที่จะใช้ในการแก้ปัญหา ตัดสินใจกำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน รวมถึงการวางแผนเพื่อแก้ปัญหาร่วมกับผู้ปฏิบัติงาน

3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนเพื่อแก้ปัญหา โดยการสร้างประโยชน์ ด้วยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน ร่วมกับผู้ปฏิบัติงาน โดยเข้าร่วมประเมินว่าการดำเนินการที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด

เจมส์ คีปีนทอง (2516, หน้า 272-273) ได้แบ่งขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของชาวชนบท
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติการ
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ปธาน สุวรรณมงคล (2540) กล่าวว่าชุมชนควรมีขอบเขตของการมีส่วนร่วม 4 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงาน
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในผลประโยชน์
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมินผล

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1980, p. 219) ได้แบ่งขั้นตอนของการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making)
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน (Implementation)
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefit)
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

โกวิท พวงงาม (2550, หน้า 8) ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนในการพัฒนา มี 4 ขั้นตอน

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวชนบทยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหา ในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่นย่อมไร้ประโยชน์ เพราะชาวชนบทจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเหล่านั้น

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวชนบทรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวชนบทส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน แต่ก็มีความสามารถของตนเองที่สามารถเข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงาน จะทำให้ชาวชนบทสามารถคิดค้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้วชาวชนบทย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำไปนั้นได้รับผลดีได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไป จึงอาจจะประสบความยากลำบาก

สรุปจากแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนของการมีส่วนร่วมข้างต้น พบว่าขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นมีขั้นตอนที่มีลักษณะใกล้เคียงกันซึ่งสามารถสรุปขั้นตอนของการมีส่วนร่วมไว้ได้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหา
2. การตัดสินใจกำหนดความต้องการ
3. การดำเนินงานตามโครงการ
4. การติดตามประเมินผล

รูปแบบของการมีส่วนร่วม

โกวิท พวงงาม (2550) ได้เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. พิจารณาจากการเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ การตัดสินใจ การดำเนินการ ผลประโยชน์ และการประเมินผล
2. พิจารณาจากผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ การเป็นสมาชิก การเข้าร่วมประชุม การสนับสนุนด้านทรัพยากร การเป็นสมาชิกอย่างเป็นทางการ การเป็นผู้นำชุมชน ผู้ชักชวน ผู้รับผลประโยชน์ ผู้ประกอบการ และลูกจ้าง
3. พิจารณาจากกระบวนการมีส่วนร่วม ได้แก่ การวางแผน การดำเนินการ การใช้บริการ และการได้รับผลประโยชน์
4. พิจารณาจากผู้มีส่วนร่วมหลักที่สำคัญ ได้แก่ ผู้กระทำ ผู้รับผลการกระทำและชุมชน
โกวิท พวงงาม (2550, หน้า 11) กรรณวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถทำได้หลายวิธี ที่สำคัญมีดังต่อไปนี้
  1. การเข้าร่วมประชุมอภิปราย เป็นการเข้าร่วมถกปัญหาหรือเนื้อหาของแผนงานหรือโครงการพัฒนา เพื่อสอบถามความคิดเห็นของประชาชน
  2. การถกเถียง เป็นการแสดงความคิดเห็นโต้แย้งตามวิถีทางประชาธิปไตยเพื่อให้ทราบถึงผลดี ผลเสียในกรณีต่าง ๆ โดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่นที่มีผลกระทบ ทั้งทางบวกและทางลบต่อความเป็นอยู่ของเขา

3. การให้คำปรึกษาแนะนำ ประชาชนต้องร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการบริหารโครงการเพื่อให้ความมั่นใจว่ามีเสียงของประชาชนที่ถูกผลกระทบ เข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ และร่วมในการตัดสินใจและการวางแผนด้วย

4. การสำรวจเป็นวิธีการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ อย่างทั่วถึง

5. การประสานงานร่วมเป็นกรรมวิธีที่ประชาชนเข้าร่วมตั้งแต่การคัดเลือกตัวแทนของกลุ่มเข้าไปเป็นแกนนำในการจัดการหรือบริหาร

6. การจัดทัศนศึกษา เป็นการให้ประชาชนได้เข้าร่วมตรวจสอบข้อเท็จจริง ณ จุดดำเนินการก่อนให้มีการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง

7. การสัมภาษณ์ หรือพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับผู้นำ รวมทั้งประชาชนที่ได้รับผลกระทบเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่น

8. การไต่สวนสาธารณะ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นต่อนโยบาย กฎ ระเบียบในประเด็นต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน โดยรวม

9. การสาธิต เป็นการใช้เทคนิคการสื่อสารทุกรูปแบบเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึงและชัดเจนอันจะเป็นแรงจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วม

10. การรายงานผล เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทบทวนและสะท้อนผลการตัดสินใจต่อโครงการอีกครั้งหนึ่ง หากมีการเปลี่ยนแปลงจะได้แก้ไขได้ทันทั่วถึง

อัลมอนต์ และ โพลเวล (Almond & Powell, 1976, pp. 145-146) ได้จำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ละเอียดชัดเจน โดยแบ่งรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นรูปแบบใหญ่ ๆ คือ

1. แบบเป็นทางการ (Conventional forms)

- 1.1 การออกเสียงเลือกตั้ง
- 1.2 การพุดจาปรึกษาเรื่องการเมือง
- 1.3 กิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง
- 1.4 การจัดตั้งและการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ
- 1.5 การติดต่อส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่การเมือง

2. แบบไม่เป็นทางการ (Unconventional forms)

- 2.1 การยื่นข้อเรียกร้อง
- 2.2 การเดินขบวน
- 2.3 การเข้าประจันหน้ากัน

2.4 การละเมิดกฎระเบียบของสังคม

2.5 การใช้ความรุนแรงทางการเมือง

2.6 สงครามกองโจรและการปฏิวัติ

กรณีการ์ ชมดี (2524, หน้า 13) ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมออกเป็น 10 รูปแบบ

คือ

1. การมีส่วนร่วมประชุม (Attendance at meeting)
2. การมีส่วนร่วมด้านการเงิน (Finance contribution)
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ (Membership on committees)
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ (Positive of leadership)
5. การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์ (Interview)
6. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน (Solicitor)
7. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค (Customers)
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม (Entrepreneurs)
9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้อุปถัมภ์ (Employers)
10. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ (Material contribution)

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม

อาภรณ์ วัชร (2546, หน้า 28) กล่าวถึงปัจจัยทางวัฒนธรรมของประชาชนที่มี

ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคลต่าง ๆ คือ

1. อายุ
2. เพศ
3. สถานภาพทางสังคม
4. อาชีพ
5. การศึกษา
6. ถิ่นที่อยู่อาศัย
7. ระยะเวลาที่อยู่ในท้องถิ่น
8. ปัจจัยอื่น ๆ เช่น การอาศัยในเมืองหรือในชนบท จำนวนสมาชิกในครอบครัว

และลักษณะครอบครัว ค่านิยม และทัศนคติ

คอฟแมน (Kaufman, 1980 อ้างถึงใน อาภรณ์ วัชร, 2546, หน้า 26) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนพบว่า อายุ เพศ การศึกษา ขนาดของครอบครัว อาชีพ รายได้ และระยะเวลาการอยู่ในชุมชน มีความสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีปัจจัยที่ต้องพิจารณาร่วมด้วย ดังนี้

1. ระบบการเมือง ระบบการเมืองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุด คือ ระบบประชาธิปไตย ส่วนระบบการเมืองอื่นมักกีดกันหรือปิดโอกาสนี้

2. วัฒนธรรมการเมือง แบบอย่างของทัศนคติความ โน้มเอียงที่บุคคลในฐานะสมาชิก ระบบการเมือง มีผลสำคัญต่อลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและ โดยที่วัฒนธรรมทางการเมืองของแต่ละสังคมแต่ละประเทศจึงแตกต่างกัน ไปตามลักษณะของวัฒนธรรมของสังคม เช่น จากลักษณะวัฒนธรรมในสังคมไทยที่มีความเคารพยกย่องผู้อาวุโส เคารพเชื่อฟังผู้ปกครอง เป็นวัฒนธรรมที่สั่งสมต่อเนื่องมาเป็นเวลานานจนมีคำกล่าวเปรียบเปรยเพื่อตั้งสอนเด็กให้เชื่อฟัง ผู้ใหญ่ว่า “เป็นผู้ใหญ่น้อยคอยก้มประนมกร” ลักษณะความเชื่อค่านิยมใน โครงสร้างวัฒนธรรมไทย เช่นนี้ ทำให้ โคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1980) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมว่าประกอบไปด้วย

1. ปัจจัยด้านกายภาพประกอบด้วย

1.1 ปัจจัยด้านกายภาพ: ลักษณะภูมิประเทศ การตั้งถิ่นฐานการคมนาคม

1.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ: ฐานะทางเศรษฐกิจรายได้

1.3 ปัจจัยด้านการเมือง: บรรยากาศทางการเมือง อุดมการณ์ อุดมคติทางการเมืองของประชาชน

1.4 ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม: วิธีการดำเนินชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณี ทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมที่แตกต่างกันแต่ละพื้นที่

1.5 ปัจจัยทางประวัติศาสตร์: ความเป็นมาของเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ กำเนิดของชุมชน

1.6 ปัจจัยด้านบุคคล: คนเมือง คนชนบท กลุ่มอาชีพ ระดับความรู้ การมีบทบาท ใน ฐานะต่าง ๆ ของสังคม

2. ปัจจัยด้านลักษณะโครงการประกอบด้วย

2.1 ความยากง่ายของเทคโนโลยีที่ใช้งาน

2.2 ทรัพยากรที่ได้ความยากง่ายในการหา

2.3 ลักษณะของผลประโยชน์ที่ได้รับ

2.4 ความเชื่อมโยงของโครงการกับโครงการอื่น

2.5 ความยืดหยุ่นของโครงการ

2.6 การเข้าถึงการบริหารโครงการ

โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1980) เสนอบริบทของการมีส่วนร่วมว่าในการ พิจารณาการมีส่วนร่วมจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อม ซึ่งมีความซับซ้อนอย่างมากด้วย ได้แก่

1. ปัจจัยทางกายภาพและชีวภาพ
2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ
3. ปัจจัยทางด้านการเมือง
4. ปัจจัยทางสังคม
5. ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม
6. ปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์

นอกจากนี้ โคเฮนและอัพฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1977, pp. 59-78) ยังได้เสนอเพิ่มเติมอีกว่า มีบุคคล 4 ฝ่าย ที่มีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนา ประกอบด้วย ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลภายนอก สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชน นั้นมีปัจจัยอย่างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ได้แก่

1. อายุและเพศ
2. สถานภาพในครอบครัว
3. ระดับการศึกษา
4. สถานภาพทางสังคม
5. อาชีพ
6. รายได้และทรัพย์สิน
7. ระยะเวลาในท้องถิ่น
8. พื้นที่ดินถือครอง และสถานภาพการทำงาน

ประชาชนเคยชินต่อการเป็นผู้ตาม หรือพอใจที่ เป็นผู้ถูกปกครองนับเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ต้องการวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของคนในสังคมเป็นอย่างมาก

3. โครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนด้วย เช่น ระดับการศึกษาของประชาชนในสังคมและรายได้

4. สิ่งแวดล้อมภายนอก เช่น การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประเทศต่าง ๆ ในโลก และอิทธิพลของข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่แพร่หลายติดต่อกัน ได้อย่างรวดเร็วในปัจจุบัน มีส่วนช่วยกระตุ้นหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

สรุปจากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของประชาชน มีดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ อาชีพ รายได้ การเป็นสมาชิกกลุ่ม ระดับการศึกษา

3. ปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ การได้รับรู้ข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ
ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน
ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนมีดังต่อไปนี้ (สถาบันพระปกเกล้า, 2544, หน้า 7-8)

1. เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ

กระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณะช่วยให้เกิดความกระฉับในวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบายนั้น ๆ ได้อยู่เสมอ สาธารณชนสามารถที่จะผลักดันให้เกิดการทบทวนข้อสันนิษฐานที่ปิดบังอยู่ ซึ่งอาจจะปิดบังไม่ให้มองเห็นเป็นทางเลือกที่มีประสิทธิภาพที่สุด บ่อยครั้งกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดการพิจารณาถึงทางเลือกใหม่แทนวิธีการที่ได้เคยใช้กันมาในอดีต สาธารณชนมักจะมีข้อมูลที่สำคัญซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างในการที่จะนำไปสู่การตัดสินใจ ก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างโครงการที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ

2. การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา

กระบวนการหรือโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเต็มรูปแบบมักจะสิ้นเปลืองและเสียเวลาแต่ในทางปฏิบัติแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนมาตั้งแต่ต้นสามารถที่จะลดความล่าช้าและลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของประชาชนได้ การตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งอาจจะดีกว่าสิ้นเปลืองและเสียเวลากว่าที่จะตัดสินใจได้ แต่ว่าเมื่อตัดสินใจแล้วและนำมาสู่การปฏิบัติอาจเป็นวิธีการประหยัดกว่าด้วยซ้ำ

3. การสร้างฉันทามติ

การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะสร้างข้อตกลงที่มั่นคงและยืนยาว การยอมรับระหว่างกลุ่ม ซึ่งอาจจะมีความเห็นขัดแย้งกันคนละทาง การมีส่วนร่วมนี้ยังก่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างคู่กรณี ลดความขัดแย้งทางการเมืองและสร้างให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ

4. การเพิ่มความง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้คนเรามีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และครั้งหนึ่งเมื่อได้ร่วมตัดสินใจแล้วเขาก็ยอมต้องการที่จะเป็นสิ่งนั้นไปปฏิบัติ การสนับสนุนทางการเมืองไม่เพียงแต่การนำไปปฏิบัติ กลุ่มและปัจเจกชนอาจจะรู้สึกกระตือรือร้นในการที่จะช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

5. การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า “กรณีร้ายแรงที่สุด”

บางครั้งเมื่อความขัดแย้งนำไปสู่ความขมขื่นและการเป็นปฏิปักษ์ มันจะยากยิ่งขึ้นในการที่จะแก้ปัญหาประเด็นนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดโอกาสที่ผู้กรณีจะแสดงความต้องการของกลุ่ม และความห่วงกังวลที่ปราศจากความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์ การมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่ต้นสามารถลดการเผชิญหน้ากันอย่างรุนแรงเท่าที่จะเป็นไปได้ อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ใช่ยาวิเศษ ซึ่งไม่อาจที่จะลดหรือกำจัดความขัดแย้งในทุก ๆ กรณีได้

6. การดำรงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม

ทิศทางที่จะนำไปสู่ความชอบธรรมและการดำรงอยู่ของความชอบธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการตัดสินใจก่อให้เกิดความขัดแย้ง คือ จะต้องใช้กระบวนการตัดสินใจ ซึ่งโปร่งใสและน่าเชื่อถือต่อสาธารณชนและซึ่งให้สาธารณชนมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนยังก่อให้เกิดความเข้าใจถึงเหตุผลที่นำไปสู่การตัดสินใจนั้น ๆ

7. การคาดคะเนความห่วงกังวลของประชาชนและค่านิยมของสาธารณชน

ในขณะที่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นทำงานกับสาธารณชนในโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชน เขาจะค่อย ๆ เพิ่มความรู้สึกที่ไวต่อความห่วงกังวลของสาธารณชนและต่อที่สาธารณชนมองการปฏิบัติงานขององค์กรส่วนท้องถิ่นอย่างไร บ่อยครั้งที่ทัศนคติเหล่านี้ได้นำมาพูดคุยกันภายในเพื่อที่ว่าเจ้าหน้าที่จะเกิดความตระหนักถึงการตอบสนองของสาธารณชนที่เป็นไปได้ต่อกระบวนการและการตัดสินใจต่าง ๆ ถึงแม้ว่าประเด็นนั้นอาจจะไม่ใหญ่โตมากนักที่จะต้องทำโครงการ การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นทางการ

8. การพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน

ประโยชน์อันสำคัญอย่างยิ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ การให้การศึกษาต่อสาธารณชนที่ดีขึ้น ผู้มีส่วนร่วมไม่เพียงแต่จะเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหา แต่เขายังได้เรียนรู้ด้วยว่ากระบวนการตัดสินใจ โดยองค์กรส่วนท้องถิ่นของเขาควรจะเป็นอย่างไรและทำไมจึงต้องตัดสินใจดังกล่าว การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นเวทีการฝึกที่มีประสิทธิภาพของผู้นำท้องถิ่นในอนาคตอีกด้วย

บัณฑิตร อ่อนคำ (2541, หน้า บทคัดย่อ) ได้สรุปประโยชน์ของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการให้ความสำคัญแก่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านคุณภาพ

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้ได้รับรู้ข้อเท็จจริงและความคิดเห็นจากประชาชนในระดับท้องถิ่น โดยตรง ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์และจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนา

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2550) การมีส่วนร่วมของประชาชน มีหน้าที่สำรวจความประสงค์ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการให้ข้อคิดเห็นและ

ข้อเสนอแนะต่อส่วนราชการและกำหนดรูปแบบวิธีการและเงื่อนไขของการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้เป็นมาตรการและข้อเสนอแนะให้ส่วนราชการต่าง ๆ

1. การร่างกฎหมาย ให้สำนักงานกฤษฎีการ่วมกับส่วนราชการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นในการออกกฎหมายหรือกฎ

2. การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมของส่วนราชการที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนให้ส่วนราชการมีการจัดกระบวนการประชาพิจารณ์ที่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์

3. เพื่อสร้างภาคีความร่วมมือและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในส่วนราชการต่าง ๆ ให้ส่วนราชการจัดให้มีคณะกรรมการภาคประชาชนเพื่อเป็นเวทีร่วมคิดร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการและร่วมตรวจสอบ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แนวทางการมีส่วนร่วมของพลเมืองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีดังนี้

(กรมการปกครอง กองราชการส่วนตำบล, 2544, หน้า 45)

1. การมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิเลือกตั้งและสมัครเข้ารับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น

2. การมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร โดย

2.1 เข้าร่วมสังเกตการณ์การประชุมสภาท้องถิ่น

2.2 การใช้สิทธิตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 ในการขอข้อมูลจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น โดย

3.1 การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา โดยเสนอปัญหาความต้องการของประชาคมหมู่บ้าน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปพิจารณา

3.2 ร่วมเป็นคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น ในฐานะกรรมการ เพื่อทำหน้าที่พิจารณาโครงการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการร่วมเข้าชื่อถอดถอนสมาชิกและผู้บริหารท้องถิ่นตามกฎหมาย ว่าด้วยการลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอนสมาชิกหรือผู้บริหารท้องถิ่น

ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมไทย

ในประเทศไทยได้ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้น และก็พบปัญหาที่สำคัญ ดังนี้

1. การเพิกเฉยต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งในประเด็นนี้อาจแบ่งตามลักษณะพฤติกรรมการณ์ที่ไม่มีส่วนร่วมและลักษณะสำคัญของการมีส่วนร่วม ซึ่งแบ่งออกได้ 3 กลุ่มดังนี้ (กรมการปกครอง กองราชการส่วนตำบล, 2544, หน้า 47-49)

1.1 ประชาชนที่เป็นกลุ่มคนชั้นสูง มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองอยู่ในระดับดี เข้าใจถึงความหมาย ความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย แต่ปฏิบัติที่จะมีส่วนร่วมในรูปแบบที่เป็นทางการเมืองหรือการใช้สิทธิเลือกตั้ง เพราะขาดความเชื่อถือศรัทธาต่อพฤติกรรมของนักการเมืองและพรรคการเมืองที่มีอยู่

1.2 ประชาชนที่เป็นกลุ่มชนชั้นกลางก็เช่นกันที่ปฏิเสธการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะวิถีชีวิตในโลกเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ทำให้คนกลุ่มนี้มีวิถีชีวิตที่ผูกพันอยู่กับการเร่งรัดแสวงหาความมั่นคง ความก้าวหน้าในชีวิตประ โยชน์ส่วนตนเป็นใหญ่ว่า ขาดจิตสาธารณะ คือ จิตที่เป็นสาธารณะเห็นประโยชน์ส่วนตนกับประโยชน์ส่วนรวมเชื่อมโยงกัน คนกลุ่มนี้จะไม่สนใจที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองทุกรูปแบบ ครอบงำที่ประโยชน์ส่วนตนของเขายังไม่ถูกคุกคาม ลิดรอนจนต้องพึ่งพิงอำนาจทางการเมืองเข้ามาช่วยจัดการให้

1.3 ประชาชนที่เป็นกลุ่มคนระดับล่างในสังคมมีฐานะยากจน ขาดการศึกษาขาดโอกาสในการประกอบอาชีพ ทำให้ประชาชนกลุ่มนี้มองไม่เห็นและไม่เข้าใจว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะมีความสำคัญมากไปกว่าการดิ้นรนหาเลี้ยงชีพ จึงปฏิเสธที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกรูปแบบหากไม่มีสิ่งจูงใจ

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในเชิงสัญลักษณ์ โดยปราศจากความตระหนักความเข้าใจในคุณค่า และความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง หรือเป็นการมีส่วนร่วมเพราะอิทธิพลของปัจจัยแทรกซ้อนอื่น ๆ เช่น การซื้อสิทธิขายเสียง

3. การมีส่วนร่วมอย่างไม่มีระบบ ในสังคมของประเทศที่กำลังพัฒนา เช่น ในประเทศไทย การมีส่วนร่วมในลักษณะกลุ่มผลประโยชน์ที่เคื่องกว้างไร้บรรทัดฐาน ขาดความเป็นองค์กร ขาดขั้นตอนเป็นพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมที่ต่อแหลมต่อการปะทุตามอารมณ์ ไม่เป็นไปโดยสันติวิธี และก่อให้เกิดผลกระทบในเชิงทำลายต่อความสงบสุขของสังคมและพัฒนาการทางการเมือง

4. การมีส่วนร่วมในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการเมืองมากเกินไป เนื่องจากการใช้นโยบายที่ก่อให้เกิดผลกระทบกับประชาชน ทำให้ประชาชนเกิดภาวะกดดันจนต้องลุกออกมาเรียกร้องเผชิญหน้ากับอำนาจรัฐ การมีส่วนร่วมลักษณะนี้เกิดขึ้นมากในสังคมไทยปัจจุบัน

5. การมีส่วนร่วมในลักษณะของการจัดตั้งเพื่อผลประโยชน์แอบแฝง เป็นการระดมสรรพกำลังทางการเมืองของประชาชนมาเป็นฐานรองรับอำนาจหรือวัตถุประสงค์ทางการเมืองหรือก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายอำนาจทางการเมืองของนักการเมืองบางคน หรือพรรคการเมืองบางพรรค

แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น

1. ความหมายของการปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่น คือ การปกครองที่รัฐบาลกระจายอำนาจบริหาร ให้แก่ประชาชนปกครองตนเอง ในชุมชนที่มีพลเมืองหนาแน่นพอสมควร และมีรายได้เพียงพอแก่การปฏิบัติหน้าที่ โดยอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ การปกครองท้องถิ่นเป็นระบบการปกครองที่ยอมรับว่าเป็นรากแก้วของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เรียนรู้การปกครองระดับท้องถิ่น โดยการกระทำด้วยตนเอง ซึ่งจะอำนวยให้เกิดความชำนาญและความสามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองระดับชาติในโอกาสต่อไปได้เป็นอย่างดี ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยที่จะต้องสนับสนุนให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานของท้องถิ่น โดยถือว่าเป็นรากฐานก่อให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยระดับชาติ เพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นการกระจายอำนาจของรัฐบาลและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้ศักยภาพของตนเองสร้างความเจริญให้แก่ชุมชน โดยการปฏิบัติงานร่วมกันภายใต้การควบคุมของรัฐ เมื่อใดที่การปกครองท้องถิ่นมั่นคงและมีการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพจะสร้างความเป็นปึกแผ่นให้แก่ประเทศชาติได้ในที่สุด (อุทัย หิรัญโต, 2523, หน้า 11-12)

การปกครองท้องถิ่นของไทยได้มีวิวัฒนาการมาเป็นเวลานานจนเกือบจะครบศตวรรษอยู่แล้ว แต่ก็ยังไม่ได้ฝังรากลึกกลงไปในระดับพื้นฐาน คือ ตำบล หมู่บ้านของประเทศ แม้จะมีความเพียรพยายามก็ไม่ประสบความสำเร็จเท่าใดนักและควรที่จะศึกษาว่าจะพัฒนาหน่วยการปกครองท้องถิ่นได้อย่างไร และในทิศทางใด (ชวงส์ ฉายะบุตร, 2539, หน้า 298)

“การปกครองท้องถิ่น” ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำอธิบายความหมายไว้ ดังนี้ ชูศักดิ์ เทียงตรง (2518, หน้า 13 อ้างถึงใน สุทฤษฎี ศรีไสย์ และสุพจน์ บุญวิเศษ, 2547, หน้า 12) ได้ให้ความหมายการปกครองท้องถิ่น คือ การปกครองที่รัฐบาลกลางมอบอำนาจให้หรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่น

ประทาน คงฤทธิศึกษาการ (2526, หน้า 8) ให้ความหมายไว้ว่า “การปกครองท้องถิ่น” หมายถึง ระบบการปกครองที่เป็นผลต่อเนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางการปกครองของรัฐและโดยนัยนั้นจะเกิดมีองค์การทำหน้าที่ปกครองท้องถิ่น โดยคนในท้องถิ่นนั้น ๆ องค์การนี้จัดตั้งและถูกควบคุมโดยรัฐบาลแต่ก็มีอำนาจในการกำหนดนโยบายและควบคุมการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตนเองได้

คลาร์ก (Clarke, 1957 อ้างถึงใน ประหยัด หงษ์ทองคำ, 2526, หน้า 40-41) ให้ความหมายว่า “การปกครองท้องถิ่น” หมายถึง ส่วนการปกครองของประเทศหรือรัฐ ซึ่งมีหน้าที่สำคัญที่รับผิดชอบในการดำเนินเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประชาชนในท้องถิ่น หรือขอบเขตแห่งใดเฉพาะ

และเป็นการสมควรที่จะมอบเรื่องดังกล่าวให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้บริหาร โดยมีฐานะเป็นรองจากการบริหารของรัฐบาลในส่วนกลาง

ฮอลโลเวย์ (Hollway, 1951 อ้างถึงใน ประทาน คงฤทธิศึกษาการ, 2526, หน้า 40-41) ให้ความหมายไว้ว่า “การปกครองท้องถิ่น” หมายถึง การปกครองตนเองของชุมชนแห่งใดแห่งหนึ่งที่มีการเกิดขึ้นในเขตพื้นที่ที่กำหนด มีอำนาจในการบริหารงานคลัง มีอำนาจในการวินิจฉัยตัดสินใจและมีสภาท้องถิ่นเป็นองค์กรสำคัญขององค์กรนี้

ลิขิต ธีรเวคิน (2536, หน้า 314) กล่าวว่า การปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีส่วนแบ่งเบาระยะของรัฐบาลกลางในแง่ที่ว่า ผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่นย่อมเข้าใจถึงปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นดีกว่าคนต่างถิ่น ดังนั้น การปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีผลสำคัญ คือ ทำให้ท้องถิ่นรู้จักแก้ไขปัญหาด้วยตนเองรัฐบาลกลางเป็นเพียงหน่วยส่งเสริมด้านงบประมาณบางส่วนและด้านความรู้ทางเทคนิค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการพัฒนาชนบทซึ่งเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลนั้น จำเป็นต้องทำควบคู่กับการปกครองท้องถิ่น เช่น การพัฒนาชนบทและบทบาทของสภาท้องถิ่น

จากนิยามและความหมายที่กล่าวมา พอที่จะอธิบายถึงการปกครองท้องถิ่นได้ ดังนี้

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีสิทธิปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นตามความเหมาะสมและตามที่กฎหมายกำหนด
2. ความเป็นอิสระของท้องถิ่น ซึ่งแสดงออกโดย
  - 2.1 ความเป็นอิสระในการเลือกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น
  - 2.2 ความเป็นอิสระในการบริหารกิจการท้องถิ่น การเงิน การคลัง และการบริหารงานบุคคล
  - 2.3 การกำกับดูแลและการปกครองท้องถิ่นต้องทำเท่าที่จำเป็นตามกฎหมาย เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น หรือประโยชน์ของชาติเป็นส่วนรวมและจะกระทบต่อสาระสำคัญแห่งหลักการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนมิได้
  - 2.4 ประชาชนในท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารกิจการท้องถิ่น ทั้งในเรื่องของการเลือกผู้ที่จะมาเป็นผู้บริหารท้องถิ่น การถอดถอนผู้บริหารท้องถิ่น รวมถึงการมีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการตอบสนองความต้องการและประโยชน์แก่ท้องถิ่นของตน รวมถึงเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความเข้าใจในกลไกการปกครองระบอบประชาธิปไตย เกิดความสำนึกในความสำคัญของสิทธิเสรีภาพของตนเอง ตลอดจนเกิดความตื่นตัวที่จะใช้สิทธิทางการเมืองหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยความรับผิดชอบต่อประโยชน์ส่วนรวม
2. ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นจะทำให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตย เนื่องจาก

2.1 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสถาบันให้การศึกษาการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน กล่าวคือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นภาพจำลองของระบอบการเมืองของชาติ มีกิจกรรมทางการเมือง โดยเฉพาะการเลือกตั้งเป็นการชักนำให้คนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง เป็นการฝึกหัดการตัดสินใจทางการเมือง

2.2 การสร้างประชาธิปไตยที่มั่นคง จะต้องเริ่มต้นจากการสร้างประชาธิปไตยในท้องถิ่นก่อน เพราะการพัฒนาทางการเมืองในวงกว้างจะนำไปสู่ความเข้าใจการเมืองระดับชาติโดยง่าย

2.3 การปกครองท้องถิ่นจะทำให้ประชาชนเกิดความรอบรู้ แข็งแรงทางการเมือง (Political maturity) กล่าวคือ ประชาชนจะรู้ถึงวิธีการเลือกตั้ง การตัดสินใจ การบริหาร การเมือง การปกครองท้องถิ่น การแข่งขันทางการเมือง ทำให้เกิดการรวมกลุ่มทางการเมืองในที่สุด

2.4 การปกครองท้องถิ่นทำให้เกิดการเข้าสู่วิถีการเมืองของประชาชนด้วยเหตุที่การเมืองท้องถิ่นมีผลกระทบต่อประชาชน โดยตรงและใกล้ชิด รวมถึงเกี่ยวพันการเมืองระดับชาติ หากมีกิจกรรมทางการเมืองเกิดขึ้นเสมอก็จะมีผลทำให้เกิดความคึกคักและมีชีวิตชีวาต่อการปกครองท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นจะมีความเกี่ยวพันและเข้าสู่ระบบการเมืองตลอดเวลา

2.5 การเมืองท้องถิ่นเป็นเวทีสร้างนักการเมืองระดับชาติ นักการเมืองท้องถิ่นผ่านการเรียนรู้ทางการเมืองในท้องถิ่นทำให้คุณภาพของนักการเมืองในระดับชาติสูงขึ้น ด้วยเหตุที่ได้รับความนิยมนับถือจากประชาชนจึงทำให้ได้รับเลือกตั้งในระดับที่สูงขึ้น

3. ข้อมูลพื้นฐานของเทศบาลตำบลพัฒนานคร

เขตการปกครอง

เทศบาลตำบลพัฒนานคร มีหมู่บ้านในเขตการปกครองทั้งหมด 7 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านพร้าว หมู่ 4 บ้านสระลพ หมู่ 5 บ้านเมือง หมู่ 7 บ้านจิก หมู่ 10 บ้านพัฒนานคร หมู่ 11 บ้านหนองคลอง และหมู่ 12 บ้านหนองแสง

ประชากร (สถิติทะเบียนราษฎรข้อมูล ณ เดือนมกราคม พ.ศ. 2555) แยกเป็น

จำนวนหลังคาเรือนทั้งหมดในเขตพื้นที่รับผิดชอบ 2,454 ครัวเรือน

มีประชากรทั้งหมด 6,068 คน

ชาย	2,867 คน	หญิง	3,201 คน
เด็ก (ทารก-6 ปี)	189 คน	เด็ก (ทารก-6 ปี)	184 คน
เด็กโต (7-12 ปี)	215 คน	เด็กโต (7-12 ปี)	205 คน
วัยรุ่น (13-17 ปี)	192 คน	วัยรุ่น (13-17 ปี)	199 คน
ผู้ใหญ่ (18-60 ปี)	1,914 คน	ผู้ใหญ่ (18-60 ปี)	2,109 คน
คนชรา (60 ปี ขึ้นไป)	357 คน	คนชรา (60 ปี ขึ้นไป)	504 คน

จำนวนประชากรแฝงประมาณ 2,500 คน

ความหนาแน่นของประชากร 2,100 คน/ตร.กม.

ลักษณะอาชีพของประชากร ค้าขาย เกษตรกรรม รับจ้างทั่วไป

ตารางที่ 1 ข้อมูลจำนวนประชากรภายในหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลวัฒนานคร

ลำดับที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร		
			ชาย	หญิง	รวม
1	บ้านพร้าว	292	416	473	889
2	บ้านสระลพ	221	325	381	706
3	บ้านเมือง	167	253	276	529
4	บ้านจิก	122	198	229	427
5	บ้านวัฒนานคร	1,403	1,303	1,434	2,737
6	บ้านหนองคลอง	107	170	191	361
7	บ้านหนองแสง	142	202	217	419
	รวม	2,454	2,867	3,201	6,068

หมายเหตุ ข้อมูล ณ เดือนมกราคม 2555

ชุมชน เทศบาลตำบลวัฒนานครมีชุมชนในเขต จำนวน 10 ชุมชน

จำนวนบ้าน 2,454 หลังคาเรือน

จำนวนประชากรในชุมชน 6,068 คน

ศาสนา

ผู้นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 90 ของจำนวนประชากรทั้งหมด

วัด จำนวน 1 แห่ง

ศาลเจ้า 1 แห่ง

มัธยม 1 แห่ง

คริสตจักร 1 แห่ง

วัฒนธรรม

ประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญ

ประเพณีลอยกระทง เดือนตุลาคม - พฤศจิกายน

กิจกรรมโดยสังเขป ประกวดหุ่นน้อยนพมาศ ประกวดนางนพมาศ

ประเพณีสงกรานต์ เดือนเมษายน กิจกรรมโดยสังเขป ประกวดเทพีสงกรานต์

ประเพณีแห่หลวงพ่อบุชา วัฒนธรรม เดือนมกราคม – กุมภาพันธ์ ของทุกปี

การศึกษา โรงเรียน จำนวน 5 แห่ง แยกได้ ดังนี้

โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับช่วงชั้น 3-4 จำนวน

1 แห่ง

โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับช่วงชั้น 1-2 จำนวน

3 แห่ง

โรงเรียนเอกชน จำนวน 1 แห่ง

กีฬา นันทนาการ/พักผ่อน

สนามกีฬาเอนกประสงค์ จำนวน 2 แห่ง

สนามฟุตบอล จำนวน 3 แห่ง

สนามบาสเกตบอล จำนวน 1 แห่ง

สนามเทนนิส 1 แห่ง

สาธารณสุข

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอวัฒนานคร 1 แห่ง

คลินิกเอกชน จำนวน 5 แห่ง

แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่น เป็นรากฐานของการปกครองในระบบประชาธิปไตย หากประเทศใดมีการปกครองท้องถิ่นอย่างมั่นคงแล้ว ย่อมทำให้การปกครองในระบบประชาธิปไตยของประเทศนั้นมั่นคงไปด้วย เพราะการปกครองท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองเพื่อประโยชน์โดยรวมของท้องถิ่น การปกครองท้องถิ่นจึงเปรียบเสมือนสถาบันการฝึกสอนประชาธิปไตยในทางปฏิบัติให้ประชาชนมีประสบการณ์ความรู้และเข้าใจกลไกในการบริหารงานของการปกครองตนเองในระดับพื้นฐาน เพื่อให้พร้อมที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองในระดับชาติ ซึ่งมีความยุ่งยากและสลับซับซ้อนมากกว่าหลายเท่าในโอกาสต่อไป

ตามพระราชบัญญัติระเบียบการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ได้กำหนดให้จัดระเบียบการบริหารท้องถิ่น ดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัด
2. เทศบาล
3. สุขาภิบาล
4. ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นที่กฎหมายกำหนด (ปัจจุบันมี 3 รูปแบบ คือ กรุงเทพมหานคร

เมืองพัทยาและองค์การบริหารส่วนตำบล) อย่างไรก็ตามนับแต่เดือนพฤษภาคม 2542 เป็นต้นมา เนื่องจากได้มีพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. 2542 ให้ยกเลิกการปกครองท้องถิ่นรูปแบบสุขาภิบาลและยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลทุกแห่ง ดังนั้น แม้ว่าพระราชบัญญัติระเบียบการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 จะกำหนดให้จัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นออกเป็น 4 ประเภท แต่ในข้อเท็จจริงแล้ว การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นของประเทศไทยในปัจจุบันจะประกอบไปด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยาและองค์การบริหารส่วนตำบล เท่านั้น

1. ความหมายและลักษณะของการปกครองส่วนท้องถิ่น
- ลักษณะของการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น มีลักษณะสำคัญกล่าวคือ การบริหาร

ราชการ

ส่วนท้องถิ่นของไทยในปัจจุบัน เป็นการจัดระเบียบการบริหารราชการรูปแบบหนึ่ง โดยอาศัยการผสมผสานระหว่างการรวมอำนาจ และการกระจายอำนาจ ลักษณะของการกระจายอำนาจหรือการปกครองท้องถิ่น เป็นการปกครองซึ่งรัฐกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นหนึ่งหรือหลาย ๆ ท้องถิ่น เป็นผู้ดำเนินการภายในขอบเขตกิจกรรมที่รัฐมอบหมายให้กระทำได้ ซึ่งกำหนดขอบเขตพื้นที่ไว้แน่ชัดและมีฐานะเป็นนิติบุคคล มีองค์กรหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในการปกครองท้องถิ่นและเพื่อให้ตอบสนองความต้องการของประชาชน มีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการและมีความเป็นเอกเทศหรือความเป็นอิสระทางการเงินและอื่น ๆ ในระดับหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะสรุปได้ดังนี้

- 1.1 มีพื้นที่และขอบเขตที่แน่นอน

- 1.2 มีสถานะเป็นนิติบุคคล เพื่อให้สามารถดำเนินการด้านต่าง ๆ ได้อย่างอิสระพอสมควร การปกครองท้องถิ่นต้องมีองค์กรที่สามารถรับผิดชอบกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายได้อย่างเป็นอิสระตามกฎหมาย คือ ต้องมีองค์กรเป็นนิติบุคคลตั้งขึ้น โดยกฎหมายแยกออกจากส่วนกลางสามารถก่อพันธะทางกฎหมาย เช่น ทำสัญญา เป็นหนี้ หรือทำนิติกรรมรูปแบบอื่น ๆ ได้

- 1.3 เป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นที่แยกออกจากราชการบริหารส่วนกลางมีทรัพย์สิน

และมีเจ้าหน้าที่ของตนเองและมีคณะกรรมการของตนเอง เพื่อดำเนินกิจการของท้องถิ่น ได้ภายในขอบเขตที่สมควร

1.4 ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองการดำเนินการกิจกรรมของการปกครองท้องถิ่นนี้เป็นกระบวนการที่มีใช้กระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยสิ้นเชิง แต่เป็นกระบวนการทางการเมือง ซึ่งประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงหรือทางอ้อม กล่าวคือมีสภานิติบัญญัติที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน หรือเลือกตั้งบางส่วน ประชาชนมีโอกาสเข้าร่วมเลือกตั้งตัวแทนทำหน้าที่บริหารกิจการของท้องถิ่นหรือเข้าร่วมกำหนดนโยบาย หรือควบคุมตรวจสอบการดำเนินการของตัวแทนของตน

1.5 มีอิสระบางประการในการบริหารกิจการ เช่น การบริหาร และอื่น ๆ ภายในกรอบกิจกรรมและในขอบเขตพื้นที่รับผิดชอบนั้น หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องได้รับการมอบหมายอำนาจดำเนินการอย่างมีอิสระได้พอสมควร โดยไม่จำเป็นต้องรับฟังคำสั่งจากรัฐบาลกลางหรือหน่วยงานราชการส่วนกลางแต่อย่างใด

1.6 มีอำนาจในการจัดหา และใช้จ่ายได้อย่างเป็นอิสระ เมื่อเป็นอิสระในการดำเนินการแล้ว หน่วยการปกครองท้องถิ่นต้องอิสระในการจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นในการดำเนินการ คือ มีแหล่งรายได้ของตนเอง เช่น ได้รับสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาลสามารถจัดเก็บภาษีบางประเภทได้ รวมทั้งรายได้อื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด

2. ความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2550 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี 2550 กำหนดให้รัฐจะต้องให้ความอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำบริการสาธารณะและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในพื้นที่ โดยการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำเท่าที่จำเป็นและมีหลักเกณฑ์ วิชาการและเงื่อนไขที่ชัดเจนและเหมาะสมกับรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ จะกระทบถึงสาระสำคัญ แห่งหลักการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือนอกเหนือจากที่กฎหมายบัญญัติไว้มิได้ (มาตรา 281) องค์กรปกครองท้องถิ่นต้องมีสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่น ที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน และมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปีรูปแบบของการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นของไทยในปัจจุบันมี 4 รูปแบบ คือองค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และการปกครองรูปแบบพิเศษคือกรุงเทพฯ และเมืองพัทยา

3. องค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่น
จากความหมายที่นักวิชาการต่าง ๆ ได้ให้ความหมายไว้ข้างต้นสามารถที่จะสรุป

ลักษณะสำคัญของการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นแนวคิดของ ประทาน คงฤทธิศึกษาการ (2526) ได้ ดังนี้

3.1 หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะได้รับการจัดตั้งขึ้น โดยผลแห่งกฎหมายและ หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ จะมีสภาพเป็นนิติบุคคล

3.2 หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่ได้รับการจัดตั้งขึ้น จะต้องไม่อยู่ในการบังคับบัญชา (Hierarchy) ของหน่วยงานทางราชการเพราะจะต้องเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจปกครองตนเอง (Autonomy)

3.3 หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้น ต้องมีองค์กรที่มาจากการเลือกตั้ง (Election) โดยประชาชนในท้องถิ่น เพื่อแสดงถึงการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน (Political participation)

3.4 หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น จะต้องมียอำนาจในการจัดเก็บรายได้ (Revenue) โดยการอนุญาตจากรัฐเพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้นำมาทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า

3.5 หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ควรมีอำนาจในการกำหนดคน โยบายและ มีการควบคุมให้มีการปฏิบัติไปตามนโยบายของตน ตามครรลองของการปกครองที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองอย่างแท้จริง

3.6 หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ ควรมีอำนาจในการออกกฎข้อบังคับเพื่อกำกับให้การปฏิบัติไปตามนโยบายหรือความต้องการแห่งท้องถิ่นได้ แต่ทั้งนี้กฎข้อบังคับที่พึงประสงค์ย่อมไม่ขัดต่อกฎหมายหรือข้อบังคับอื่นใดของรัฐ

3.7 หน่วยการปกครองท้องถิ่นเมื่อได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้ว ยังคงอยู่ในความรับผิดชอบและอยู่ในการกำกับดูแลจากรัฐ เพื่อประโยชน์และความมั่นคงแห่งรัฐ และประชาชนในส่วนรวมการมีอิสระในการดำเนินงานขององค์กรปกครองท้องถิ่นมิได้หมายความว่าอิสระเต็มที่ เพียงแต่หมายถึงเฉพาะอิสระในการดำเนินงานเท่านั้น เพราะฉะนั้นแล้วท้องถิ่นจะกลายเป็นรัฐอธิปไตยไป รัฐจึงสงวนอำนาจในการดูแลและควบคุมอยู่การปกครองท้องถิ่นนั้น ถ้าเกิดขึ้นบนพื้นฐานทางทฤษฎีของการกระจายอำนาจและอุดมการณ์ประชาธิปไตย ซึ่งมุ่งเปิด โอกาสและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองและกิจกรรมการปกครองตนเองในระดับหนึ่ง ซึ่งจะเห็นได้จากหลักการสำคัญของการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเน้นการมีอิสระในการปกครองตนเองมีการเลือกตั้ง มีองค์กรหรือสถาบันที่จำเป็นในการปกครองตนเอง และที่สำคัญคือประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองอย่างกว้างขวาง

4. ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น การปกครองท้องถิ่นทำให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตย (พูนศักดิ์ วัฒนวิเศษกุล, 2532, หน้า 41-43) เนื่องจาก

4.1 องค์การปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันให้การศึกษาการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน กล่าวคือ องค์การปกครองท้องถิ่นเป็นภาพจำลองของระบอบการเมืองของชาติ มีกิจกรรมทางการเมือง โดยเฉพาะการเลือกตั้งเป็นการชักนำให้คนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองเป็นการฝึกหัดการตัดสินใจทางการเมือง

4.2 การสร้างประชาธิปไตยที่มั่นคง จะต้องเริ่มจากการสร้างประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นก่อน เพราะการพัฒนาทางการเมืองในวงกว้างจะนำไปสู่ความเข้าใจการเมืองในระดับชาติโดยง่าย

4.3 การปกครองท้องถิ่น จะทำให้ประชาชนเกิดความรอบรู้เข้มแข็งทางการเมือง (Political maturity) กล่าวคือ ประชาชนจะรู้ถึงวิธีการเลือกตั้ง การตัดสินใจ การบริหารการเมืองท้องถิ่น การต่อสู้แข่งขันกันตามวิถีทางการเมือง ทำให้เกิดการรวมกลุ่มทางการเมืองในที่สุด

4.4 การปกครองท้องถิ่นทำให้เกิดการเข้าสู่วิถีการเมืองของประชาชนด้วยเหตุที่การเมืองท้องถิ่นมีผลกระทบต่อประชาชนโดยตรงและใกล้ชิด และเกี่ยวพันกันต่อการเมืองระดับชาติ หากมีกิจกรรมทางการเมืองเกิดขึ้นอยู่เสมอก็จะมีผลทำให้เกิดความตื่นตัว และมีชีวิตชีวาต่อการปกครองท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่นจะมีความเกี่ยวพันและเข้าสู่ระบบการเมืองตลอดเวลา

4.5 การเมืองท้องถิ่นเป็นเวทีสร้างนักการเมืองระดับชาติ นักการเมืองท้องถิ่นผ่านการเรียนรู้ทางการเมืองในท้องถิ่น ทำให้คุณภาพของนักการเมืองระดับชาติสูงขึ้น ด้วยเหตุที่ได้รับคามนิยมนศรัทธาจากประชาชนจึงทำให้ได้รับเลือกตั้งในระดับสูงขึ้น

5. แนวคิดการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล

เทศบาล (Municipality) คือหน่วยการปกครองท้องถิ่นของไทยรูปแบบหนึ่ง ที่ได้เกิดขึ้นหลักการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ได้มีการตราพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 ขึ้น ต่อมาได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 เจตนารมณ์ในการร่างกฎหมายจัดตั้งเทศบาลในระยะแรก มี 2 ประการ คือ เพื่อประสิทธิภาพในการบริการสาธารณะและเป็นสถาบันสอนประชาธิปไตยให้กับประชาชน ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 แบ่งเทศบาลออกเป็น 3 ประเภท เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร หลักเกณฑ์การจัดตั้งเทศบาลแต่ละประเภท กฎหมายบัญญัติไว้กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้มีอำนาจกำกับดูแลการจัดตั้งและกำหนดหลักเกณฑ์การจัดตั้ง ดังนี้

1. เทศบาลตำบล ได้แก่ ท้องถิ่นซึ่งมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบล ประกาศกระทรวงมหาดไทยนั้นต้องระบุชื่อและเขตของเทศบาลไว้ด้วย (มาตรา 9)
2. เทศบาลเมือง ได้แก่ ท้องถิ่นที่เป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัด หรือท้องถิ่นชุมชนมุขมนตรีที่มีราษฎรตั้งแต่หนึ่งหมื่นคนขึ้นไป ทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตาม

พระราชบัญญัตินี้ และซึ่งมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะเป็นเทศบาลเมือง ประกาศกระทรวงมหาดไทยนั้นต้องระบุชื่อและเขตของเทศบาลไว้ด้วย (มาตรา 10)

3. เทศบาลนคร ได้แก่ ท้องถิ่นชุมนุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ห้าหมื่นคนขึ้นไป ทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อื่นต้องทำตามพระราชบัญญัตินี้ และซึ่งมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะเป็นเทศบาลนคร ประกาศกระทรวงมหาดไทยนั้นให้ระบุชื่อและเขตของเทศบาลไว้ด้วย (มาตรา 11)

3.1 โครงสร้างของเทศบาล

ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 ได้กำหนดให้องค์การเทศบาลประกอบด้วยสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรี (มาตรา 14)

3.1.1 สภาเทศบาล ประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาลซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นตามจำนวน ดังต่อไปนี้ (มาตรา 15)

3.1.1.1 สภาเทศบาลตำบล ประกอบด้วยสมาชิกเทศบาล 12 คน

3.1.1.2 สภาเทศบาลเมือง ประกอบด้วยสมาชิกเทศบาล 18 คน

3.1.1.3 สภาเทศบาลนคร ประกอบด้วยสมาชิกเทศบาล 24 คน

สมาชิกสภาเทศบาลให้อยู่ในตำแหน่งได้คราวละสี่ปีนับแต่วันเลือกตั้ง ถ้าตำแหน่งสมาชิกสภาว่างลงเพราะเหตุอื่นนอกจากถึงคราวออกตามวาระหรือมีการยุบสภา ให้เลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลขึ้นแทนตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น (มาตรา 16)

3.1.2 นายกเทศมนตรี ให้เทศบาลมีนายกเทศมนตรีคนหนึ่งซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น (มาตรา 48 ทวิ)

3.1.2.1 นายกเทศมนตรีอาจแต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีซึ่งมิใช่สมาชิกสภาเทศบาลเป็นผู้ช่วยเหลือในการบริหารราชการของเทศบาลตามที่นายกเทศมนตรีมอบหมายได้ตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้ (มาตรา 48 อัฐ)

1) เทศบาลตำบล ให้แต่งตั้งรองนายกเทศมนตรี ไม่เกิน 2 คน

2) เทศบาลเมือง ให้แต่งตั้งรองนายกเทศมนตรี ไม่เกิน 3 คน

3) เทศบาลนคร ให้แต่งตั้งรองนายกเทศมนตรี ไม่เกิน 4 คน

3.1.2.2 นายกเทศมนตรีมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้ (มาตรา 48 เตรส)

1) กำหนดนโยบายโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย และรับผิดชอบในการ

บริหารราชการของเทศบาลให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ เทศบัญญัติและนโยบาย

2) สั่ง อนุญาต และอนุมัติเกี่ยวกับราชการของเทศบาล

3) แต่งตั้งและถอดถอนรองนายกเทศมนตรี ที่ปรึกษานายกเทศมนตรี และเลขานุการนายกเทศมนตรี

4) วางระเบียบเพื่อให้งานของเทศบาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

5) รักษาการให้เป็นไปตามเทศบัญญัติ

6) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ และกฎหมายอื่น

3.1.3 พนักงานเทศบาล พนักงานเทศบาลเป็นเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นที่ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบแบบแผนและนโยบายของนายกเทศมนตรี ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการกำหนดส่วนราชการของเทศบาล พ.ศ. 2542 แบ่งส่วนราชการของเทศบาลเป็น 12 หน่วยงาน ดังนี้

3.1.3.1 สำนักปลัดเทศบาล มีหน้าที่ดำเนินการทั้งปวงของเทศบาลและงานอื่น ๆ ที่มีได้กำหนดไว้ว่าเป็นงานของหน่วยงานใดโดยเฉพาะ

3.1.3.2 สำนักการคลัง/ กองคลังหรือฝ่ายคลัง มีหน้าที่เกี่ยวกับการเงินและการบัญชี กิจจัดเก็บภาษีต่าง ๆ ตลอดจนการควบคุมดูแลพัสดุและทรัพย์สินของเทศบาล

3.1.3.3 กองหรือฝ่ายสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่ช่วยเหลือแนะนำ ป้องกัน การเจ็บป่วยของประชาชน ระวังโรคติดต่อและสุขภาพ

3.1.3.4 สำนักการช่าง/ กองช่างหรือฝ่ายช่าง มีหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมงานก่อสร้างงานสำรวจ การบำรุงรักษาทางน้ำทางบก ไฟฟ้า สวนสาธารณะ และงานผังเมือง ตลอดจนงานสาธารณูปโภค

3.1.3.5 สำนักการศึกษา/ กองการศึกษาหรือฝ่ายการศึกษา มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งงานกิจกรรมเด็กและเยาวชน

3.1.3.6 กองหรือฝ่ายวิชาการและแผนงาน มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับงานวิชาการและการวางแผน เช่น งานวิเคราะห์นโยบาย งานวิจัยและประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

3.1.3.7 กองหรือฝ่ายสวัสดิการสังคม มีหน้าที่ควบคุมดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับงานสังคมสงเคราะห์ งานสวัสดิการเด็กและเยาวชน และงานพัฒนาชุมชน

3.1.3.8 กองหรือฝ่ายช่างสุขภาพ มีหน้าที่เกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล บำบัดน้ำเสียและวิเคราะห์คุณภาพน้ำ

3.1.3.9 กองหรือฝ่ายการแพทย์ มีหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาพยาบาล

ประชาชน (กองนี้จะจัดตั้งในเขตเทศบาลนครที่มีรายได้เพียงพอที่จะสร้างโรงพยาบาล)

3.1.3.10 กองหรือฝ่ายประปา มีหน้าที่เกี่ยวกับการผลิตน้ำประปา รวมถึง การวางท่อ การจำหน่ายน้ำ และการเก็บรายได้จากการประปา

3.1.3.11 หน่วยงานตรวจสอบภายใน มีหน้าที่ตรวจสอบและกลั่นกรองให้ ความเห็นชอบและข้อเสนอแนะแก่ปลัดเทศบาลเกี่ยวกับงานการเงินและควบคุมตรวจสอบด้าน อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

3.1.3.12 หน่วยงานแขวง หน่วยงานนี้เป็นหน่วยงานย่อยที่จำลองรูปแบบ เทศบาลเพื่อรองรับความเจริญเติบโตของเมืองและเพื่อเป็นการบริการประชาชนให้ทั่วถึง ในการ จัดตั้งหน่วยงานแขวงนั้นจะต้องเป็นเทศบาลขนาดใหญ่ที่มีพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 20 ตารางกิโลเมตร ประชาชนไม่ต่ำกว่า 100,000 คน มีรายได้ไม่รวมเงินอุดหนุน 60 ล้านบาทขึ้นไป

โดยสรุป หน่วยงานของเทศบาลที่ดำเนินงาน โดยพนักงาน นั้นก็แตกต่างกันไปบ้าง ตามลักษณะของเทศบาลที่มีความสามารถในการให้บริการกับ ประชาชน ซึ่งถ้าประชาชนมีความ หนาแน่นมากขึ้นมีรายได้มากขึ้น หน่วยงานที่ให้บริการแก่ประชาชนก็ขยายมากขึ้น และเทศบาล เองก็สามารถเปลี่ยนเป็นเทศบาลขนาดใหญ่ขึ้น จนเป็นถึงเทศบาลนครได้ เช่น เทศบาลนคร หาดใหญ่ เป็นต้น

2. หน้าที่ของเทศบาล

ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 ได้แบ่งหน้าที่ของเทศบาลออกเป็นหน้าที่ที่ต้องทำและหน้าที่อาจจัดทำ ซึ่งขึ้นอยู่กับประเภทของ เทศบาล และเทศบาลตำบลมีหน้าที่ ดังนี้

ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายเทศบาลตำบลมีหน้าที่ที่ต้องทำในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้ (มาตรา 50)

- 2.1 รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน
- 2.2 ให้มีและบำรุงรักษาทางบกและทางน้ำ
- 2.3 รักษาความสะอาดของถนน หรือทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัด ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
- 2.4 ป้องกันและระงับโรคติดต่อ
- 2.5 ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง
- 2.6 ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม
- 2.7 ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
- 2.8 บำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของ

ท้องถิ่น

2.9 หน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล

การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของเทศบาลต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนโดยใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล การจัดทำงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง การตรวจสอบ การประเมินผลการปฏิบัติงานและการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับว่าด้วยการนั้น และหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลตำบลอาจจัดทำกิจการใด ๆ ในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้ (มาตรา 51)

1. ให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา
2. ให้มีโรงฆ่าสัตว์
3. ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม
4. ให้มีสุสานและฌาปนสถาน
5. บำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร
6. ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์รักษาคนเจ็บไข้
7. ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
8. ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ
9. เทศพาณิชย์

ภายใต้แห่งกฎหมาย เทศบาลเมืองมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้ (มาตรา 53)

1. กิจการตามที่ระบุไว้ในมาตร 50
2. ให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา
3. ให้มีโรงฆ่าสัตว์
4. ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์รักษาคนเจ็บไข้
5. ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ
6. ให้มีและบำรุงสวนสาธารณะ
7. ให้มีและบำรุงการไฟฟ้า หรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
8. ให้มีการดำเนินกิจการโรงรับจำนำหรือสถานสินเชื่อท้องถิ่น

ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลเมืองอาจจัดทำกิจการใด ๆ ในเขตเทศบาลดังต่อไปนี้ (มาตรา 54)

1. ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม

2. ให้มีอุทยานและฌาปนสถาน
3. ให้มีบำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร
4. ให้มีและบำรุงการสงเคราะห์มารดาและเด็ก
5. ให้มีและบำรุงโรงพยาบาล
6. ให้มีการสาธารณสุข
7. จัดทำกิจการซึ่งจำเป็นเพื่อการสาธารณสุข
8. จัดตั้งและบำรุงโรงเรียนอาชีวศึกษา
9. ให้มีและบำรุงสถานที่สำหรับการกีฬาและพลศึกษา
10. ให้มีและบำรุงสวนสาธารณะ สวนสัตว์ และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
11. ปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม และรักษาความเรียบร้อยของท้องถิ่น
12. เทศพาณิชย์

ภายใต้แห่งกฎหมาย เทศบาลนครมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้ (มาตรา 56)

1. กิจการตามที่ระบุไว้ในมาตรา 53
2. ให้มีและบำรุงการสงเคราะห์มารดาและเด็ก
3. กิจการอื่นซึ่งจำเป็นเพื่อการสาธารณสุข
4. การควบคุมสุขลักษณะและอนามัยในร้านจำหน่ายอาหาร โรงมหรสพ และ

สถานบริการอื่น

5. จัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและการปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม
6. จัดให้มีการควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ
7. การวางผังเมืองและการควบคุมการก่อสร้าง
8. การส่งเสริมกิจการการท่องเที่ยว

เทศบาลนครอาจจัดทำกิจการอื่น ๆ ตามมาตรา 54 ได้ (มาตรา 57)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาพบว่า มีผลงานวิจัยในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้หลายชิ้น จึงขอนำผลการศึกษาวิจัยของผู้วิจัยที่ได้ทำการศึกษาวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมมาเสนอไว้เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

พิบูลย์ แพนนา (2538, หน้า บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท ในตำบลพนมไพร อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า เพศ ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชนบท ของประชาชนในตำบลพนมไพร ไม่มี

ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท

อภิชาติ การิการณฺญ์ (2534, หน้า บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน: ศึกษาแบบแผนตามมาตราวัดแบบกัตต์แมน โดยศึกษาการเมืองของประชาชนภาคใต้ของประเทศไทย กรณีศึกษาเฉพาะจังหวัดพัทลุงซึ่งเป็นจังหวัดเล็ก ๆ มีเขตเลือกตั้งเพียงเขตเดียว ที่มีผู้คนสนใจและกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่น้อย โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากร ที่มีความแตกต่างกันในด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อศึกษาถึงแบบแผนของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ว่ามีระดับความแตกต่างกันอย่างไร ผลการศึกษาดังนี้

1. ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นแบบแผนตามมาตราวัดแบบกัตต์แมน
2. บุคคลซึ่งมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่แตกต่างกัน โดยที่บุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูงจะมีอัตราของการมีส่วนร่วมทางการเมือง สูงกว่าบุคคลที่มีอยู่ในสถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมระดับปานกลาง และระดับต่ำ

3. ความตระหนักในฐานะพลเมือง มีลักษณะเป็นแบบแผนตามมาตราวัดแบบกัตต์แมน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในการกำหนดทำนาย (Coefficient of reproducibility) = 0.96 การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง มีลักษณะเป็นแบบแผนตามมาตราวัดแบบกัตต์แมน

กิจฉิกันต์ ยศปัญญา (2547, หน้าบทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนในหมู่บ้านสินธนา 1 เขตบึงกุ่ม ผลการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งเมื่อพิจารณารายละเอียดทั้ง 5 กิจกรรมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองแล้วพบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมประท้วง การมีบทบาทในชุมชนและการเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองอยู่ในระดับต่ำ ในขณะที่การสื่อสารทางการเมืองและการเลือกตั้งอยู่ในระดับสูงความเข้าใจทางการเมืองของประชาชนโดยรวมอยู่ระดับปานกลาง และผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า เพศ การศึกษา รายได้ และอาชีพมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในขณะที่ อายุและความเข้าใจทางการเมืองไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

รุ่งโรจน์ เรืองทรัพย์ (2540) ได้ศึกษาเรื่อง “ทัศนคติของประชาชนต่อโครงสร้างอำนาจการบริหารส่วนท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลนครเชียงใหม่” ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

1. เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพและแขวง ล้วนแต่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจทางการเมือง แต่มีเพียงเพศและอายุเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

2. ประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองปานกลางแต่การมีส่วนร่วมทางการเมืองค่อนข้างต่ำ

วรพจน์ ประชิตวัตติ (2541) ได้ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี” ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนใหญ่อยู่ในระดับการมีส่วนร่วมน้อย

2. เมื่อศึกษาระดับความคิดของการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจกรรมของ อบต. พบว่าในภาพรวมระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย

3. ปัจจัยทางด้านอายุ อาชีพ รายได้ที่แตกต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมกิจกรรมของ อบต. ไม่แตกต่างกัน

วิทยา บุญยะเวชชีวิน (2542) ได้ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อการปกครองท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลบางปู จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขต อบต. ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

2. ปัจจัยทางการเมืองสมาชิกกลุ่มและความรู้ความเข้าใจในทางการเมืองปกครองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

พิรสิทธิ์ คำนวนลศิลป์ (2547, หน้า 136) ได้ทำการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะประเมินระดับความรู้ ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น ของประชาชนในชนบทด้วยที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้จากการสุ่มเลือกหัวหน้าครัวเรือนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในเขตพื้นที่ดูแลรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลทั่วประเทศ โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน รวมกันเป็นจำนวนทั้งสิ้น 3,000 คน ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ได้ถูกนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่เก็บจากการสนทนากลุ่ม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ประชาชนในชนบทไทยที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมในทางการเมืองและการปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มากนัก ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนส่วนใหญ่ไม่รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนและขององค์การบริหารส่วนตำบลดีพอ และมีความรู้ในเรื่องแนวทางหรือวิธีการปฏิบัติและกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งท้องถิ่นไม่มากนัก

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ประกอบด้วย ปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา

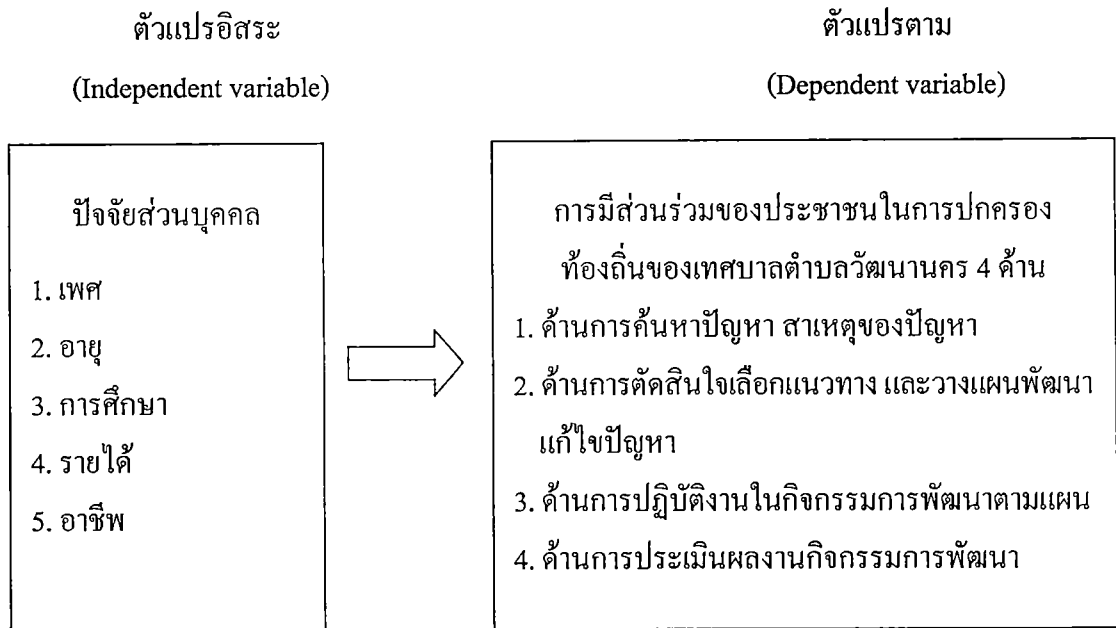
อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อยู่อาศัย ผู้วิจัยได้นำแนวความคิดดังกล่าวมาสร้างกรอบ
แนวความคิดในการวิจัยในครั้งนี้ด้วย

ทรงพล คุ้มทอง (2541, หน้าบทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการปกครองท้องถิ่น โดยศึกษากรณีเทศบาลตำบลศรีราชา จากการศึกษาพบว่า ระดับ
ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นเมื่อมองผลในภาพรวมของการดำเนิน
กิจกรรมในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล การทำหน้าที่สื่อข่าวสารทางการเมืองเกี่ยวกับเทศบาล
และการติดต่อกับเทศบาล อยู่ในระดับต่ำ และในกรณีพิจารณาระดับการมีส่วนร่วมแยกเป็นราย
ด้าน พบว่า ทุกกิจกรรมประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับต่ำ ในส่วนที่เกี่ยวกับปัจจัย
ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นพบว่า อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้
ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาล ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม สำหรับการเป็นสมาชิก
กลุ่มและความรู้ความเข้าใจในการปกครองท้องถิ่นนั้นมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมและเป็นไป
ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาได้
อาศัยแนวคิด ทฤษฎีของคอฟแมน (Kaufman, 1980 อ้างถึงใน อากรณี วัชรระ, 2546, หน้า 26) ได้
กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา ขนาดของครอบครัว อาชีพ
รายได้ และระยะเวลาการอยู่ในชุมชน สำหรับรูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วมได้อาศัยแนวคิด
ทฤษฎีของอดิน รพีพัฒน์ (2527, หน้า 107-111) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน คือ
การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข การมีส่วนร่วมในการ
ตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในกิจกรรม
การพัฒนาตามแผน และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

จากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาได้นำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการ
วิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินงาน

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลพัฒนานคร อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว จำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา รายได้ และอาชีพ โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลพัฒนานคร อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 4,610 คน (งานทะเบียนและบัตรสำนักงานเทศบาลตำบลพัฒนานคร, สํารวจเมื่อ ปี 2555)

ประชาชน หมายถึง ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีชื่อในทะเบียนบ้านในเขตเทศบาลตำบลพัฒนานคร อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลพัฒนานคร อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 368 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตามสูตรของ Taro Yamane (ยูทงพงษ์ กัยวรรณ, 2543, หน้า 100) โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อน 0.5 ดังนี้

$$\text{จากสูตร } n = \frac{N}{1+N(e^2)}$$

โดย $N =$ จำนวนประชากรทั้งหมด

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

e = ความคลาดเคลื่อน (0.5)

$$\text{แทนค่า } n = \frac{4,610}{1 + [4,610 \times (.05^2)]}$$

$$n = 368$$

ดังนั้น ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 368 คน

จากนั้นนำจำนวนประชากรของแต่ละชุมชน มาคำนวณหากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จะได้กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ตารางที่ 2 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามหมู่บ้าน

หมู่ที่	จำนวนประชากร ทั้งหมด	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
1	693	55
4	527	42
5	396	32
7	340	27
10	2,076	166
11	228	18
12	350	28
รวม	4,610	368

การเก็บตัวอย่าง กระทำโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก โดยการนำบ้านเลขที่ที่อยู่ในชุมชนนั้นมาเขียนและม้วนใส่ในภาชนะคละกั้นให้ทั่ว แล้วหยิบขึ้นมาจน ได้จำนวนตัวอย่างตามที่คำนวณไว้ในแต่ละหมู่บ้าน ตามตารางที่ 2

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลพัฒนานคร อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ รวมทั้งกรอบแนวคิดของการศึกษา โดยแบ่งเนื้อหาและโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษารายได้และอาชีพ จำนวน 5 ข้อ เป็นลักษณะคำถามแบบเลือกตอบ (Check list)

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นของเทศบาลตำบลพัฒนานคร อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว เป็นคำถามปลายปิด (Close ended) มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ซึ่งมี 5 ระดับ ตามแบบของ Likert Scale (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 69-71) โดยแบ่งข้อคำถามเป็น 4 ด้าน จำนวน 20 ข้อ ประกอบด้วย

1. ด้านการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา รวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหา จำนวน 5 ข้อ
2. ด้านการตัดสินใจเลือกแนวทางและการวางแผนพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา จำนวน 5 ข้อ
3. ด้านการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน จำนวน 5 ข้อ
4. ด้านการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา จำนวน 5 ข้อ

โดยมีหลักเกณฑ์การให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ในเขตเทศบาลตำบลพัฒนานคร ตามระดับการมีส่วนร่วม ดังนี้

ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
ระดับการมีส่วนร่วมมาก	ให้	4	คะแนน
ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง	ให้	3	คะแนน
ระดับการมีส่วนร่วมน้อย	ให้	2	คะแนน
ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การสร้างแบบสอบถามเพื่อการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น จากนั้นนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย กำหนดนิยาม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัฒนานคร และตรวจสอบเนื้อหาของแบบสอบถามว่าครอบคลุมวัตถุประสงค์หรือไม่ จากนั้นนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง และนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านทำการประเมินหาค่าความสอดคล้องภายในเครื่องมือในการวิจัย (Content validity) โดยการประเมินข้อความว่าสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องวัดเพียงใด ซึ่งใช้เกณฑ์การประเมินความสอดคล้องกำหนดค่าตัวเลข ดังนี้

ค่า +1 หมายถึงสอดคล้อง

ค่า 0 หมายถึงไม่แน่ใจ

ค่า -1 หมายถึงไม่สอดคล้อง

ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่

1. ดร.วิเชียร ต้นศิริคงคล อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยบูรพา

2. ผศ.ดร.ไพฑูรย์ โพธิ์สว่าง อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยบูรพา

3. นายวีระพงษ์ มะโรหบุตร ปลัดเทศบาลตำบลวัฒนานคร

4. ขอรับเครื่องมือในการวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญอื่น แล้วนำมาคำนวณค่าดัชนีความ

สอดคล้อง IOC (Index of congruence) ของข้อความในแต่ละข้อ ถ้ามี $IOC < 0.5$ แสดงว่าข้อความนั้นเนื้อหาไม่ตรงตามที่ต้องการวัด ถือว่าใช้ไม่ได้ให้สร้างขึ้นใหม่ทดแทน กรณีที่เห็นว่าไม่ครอบคลุม โดยใช้สูตร ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความกับวัตถุประสงค์

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหา

N แทน จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของข้อความในภาพรวมได้ค่า (IOC) =

0.90

5. นำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้ (Try-out) กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาค่าความ

เที่ยงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม (Reliability) แบบ Cronbach's Alpha ได้ค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามเท่ากับ 0.80 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อถือได้สามารถนำไปเก็บข้อมูลจริงต่อไปได้

6. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และอาศัยผู้ช่วยศึกษาจำนวน 10 คน โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัย และผู้ช่วยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาลตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว จำนวน 368 ชุด
2. เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา ผู้วิจัยจะทำการตรวจความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม กรณีแบบสอบถามไม่สมบูรณ์ครบถ้วน จะแจ้งให้ผู้ตอบแบบสอบถามดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องครบถ้วน
3. จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามไป จำนวน 368 ชุด โดยมีแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาและมีความสมบูรณ์ จำนวน 368 ชุด คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยดำเนินการดังนี้

1. ตรวจสอบ ความสมบูรณ์ ของการตอบแบบสอบถาม หลังจากดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามแล้ว
2. นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์แล้วลงรหัสตามแบบการลงรหัส (Coding form) โดยวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้
  - 2.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)
  - 2.2 วิเคราะห์คำถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นของเทศบาล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

เกณฑ์ในการแปลความหมายสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น อยู่ในรูปของคะแนนเฉลี่ย แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยการหาความกว้างของอันตรภาคชั้น ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5-1}{5} = .80 \end{aligned}$$

ระดับคะแนนเฉลี่ย	ระดับการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น
4.21 – 5.00	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด
3.41 – 4.20	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก
2.61 – 3.40	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง
1.81 – 2.60	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย
1.00 – 1.80	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ศึกษาค้นคว้าได้นำหลักสถิติมาประกอบการวิเคราะห์แบบสอบถามดังนี้

- อธิบายลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)
- อธิบายระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)
- ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) คือ t-Test และ

One Way ANOVA

One-way

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาล ตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลตำบลวัฒนานคร 2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ และอาชีพ โดยเก็บข้อมูลจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลวัฒนานคร จำนวน 368 คน ซึ่งผู้ศึกษาได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
SD	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้แจกแจงแบบ F (F - distribution)
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้แจกแจงแบบ t (t - distribution)
p	แทน	ค่าความน่าจะเป็น
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ลำดับขั้นในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ในเขตเทศบาลตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

ส่วนที่ 3 การเปรียบเทียบเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ในเขตเทศบาลตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา รายได้ และอาชีพ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
1. ชาย	160	43.5
2. หญิง	208	56.5
รวม	368	100
อายุ		
1. 18-30 ปี	27	7.4
2. 31-40 ปี	80	21.7
3. 41-50 ปี	95	25.8
4. 51-60 ปี	137	37.2
5. 61 ปีขึ้นไป	29	7.9
รวม	368	100
ระดับการศึกษา		
1. ประถมศึกษา/ต่ำกว่า	70	19
2. มัธยมศึกษา	31	8.4
3. ปวช./ปวส./อนุปริญญา	62	16.9
4. ปริญญาตรี	144	39.1
5. สูงกว่าปริญญาตรี	61	16.6
รวม	368	100
รายได้ต่อเดือน		
1. ไม่เกิน 5,000 บาท	18	4.9
2. 5,001-10,000 บาท	133	36.1
3. 10,001-15,000 บาท	96	26.1
4. 15,001-20,000 บาท	74	20.1
5. มากกว่า 20,001 บาทขึ้นไป	47	12.8
รวม	368	100

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพ		
1. รับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	63	17.1
2. ค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัว	132	35.9
3. พนักงานบริษัท/ ห้างร้าน	22	6
4. เกษตรกร	27	7.4
5. นักเรียน/ นักศึกษา	17	4.6
6. อื่น ๆ	107	29
รวม	368	100

จากตารางที่ 3 พบว่า

ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 208 คน คิดเป็นร้อยละ 56.5 และส่วนน้อยเป็นเพศชาย จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 43.5

ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 37.2 รองลงมาอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 25.8 อายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 21.7 อายุระหว่าง 61 ปีขึ้นไป จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 7.9 และส่วนน้อยคือกลุ่มอายุระหว่าง 18-30 ปี จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 7.4

ส่วนใหญ่ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 39.1 รองลงมาระดับประถมศึกษา/ต่ำกว่า จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 19 ระดับปวช./ ปวส./ อนุปริญญา จำนวน 62 คิดเป็นร้อยละ 16.9 ระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 16.6 และส่วนน้อยคือกลุ่มระดับมัธยมศึกษา จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 8.4

ส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 5,001-10,000 บาท จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 36.1 รองลงมาได้ระหว่าง 10,001-15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 26.1 รายได้ระหว่าง 15,001-20,000 บาท จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 20.1 รายได้มากกว่า 20,001 บาทขึ้นไป จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 12.8 และส่วนน้อยคือกลุ่มที่มีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาท จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.9

ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 35.9 รองลงมาอาชีพอื่น ๆ จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 29 อาชีพรับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ จำนวน 63 คน คิดเป็น

ร้อยละ 17.1 อาชีพเกษตรกร จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 7.4 อาชีพพนักงานบริษัท/ห้างร้าน จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 6 และส่วนน้อยประกอบอาชีพนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.6

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลพัฒนานคร อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ในเขตเทศบาลตำบลพัฒนานคร รวม 4 ด้าน

การมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น	$\bar{x}$	SD	แปลผล	อันดับ
1. ด้านการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหารวมถึงแนวทางการแก้ไข	2.80	0.49	ปานกลาง	4
2. ด้านการตัดสินใจเลือกแนวทางและการวางแผนพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา	3.59	0.40	มาก	2
3. ด้านการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน	3.59	0.54	มาก	1
4. ด้านการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา	3.36	0.50	ปานกลาง	3
โดยรวม	3.34	0.40	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ในเขตเทศบาลตำบลพัฒนานคร รวม 4 ด้าน ในภาพรวมพบว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.34 (SD = 0.40) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ ด้านการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน มีค่าเฉลี่ย 3.59 (SD = 0.54) ด้านการตัดสินใจเลือกแนวทางและการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา มีค่าเฉลี่ย 3.59 (SD = 0.40) รองลงมาคือ ด้านการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา มีค่าเฉลี่ย 3.36 (SD = 0.50) ส่วนด้านการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหารวมถึงแนวทางการแก้ไข มีส่วนร่วมอยู่ในลำดับสุดท้าย มีค่าเฉลี่ย 2.80 (SD = 0.49)

1. ด้านการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา รวมถึงแนวทางการแก้ไข

ตารางที่ 5 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

ด้านการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา	ระดับการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	SD	แปลผล	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. ท่านเคยร่วมประชุมกับเทศบาลในเรื่องการปกครองท้องถิ่น	36 (9.8)	-	269 (73.1)	63 (17.1)	-	3.02	0.75	ปานกลาง	2
2. ท่านเคยร่วมเสนอสาเหตุของปัญหาของชุมชนต่อเทศบาล	-	36 (9.8)	164 (44.6)	168 (45.7)	-	2.64	0.65	ปานกลาง	4
3. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการของชุมชนต่อเทศบาล	3 (0.8)	54 (14.7)	84 (22.8)	213 (57.9)	14 (3.8)	2.50	0.81	น้อย	5
4. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญความต้องการของชุมชน	-	4 (1.1)	261 (70.9)	99 (26.9)	4 (1.1)	2.72	0.49	ปานกลาง	3
5. ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาในชุมชน	36 (9.8)	92 (25.0)	134 (36.4)	102 (27.7)	4 (1.1)	3.14	0.97	ปานกลาง	1
	ภาพรวม					2.80	0.49	ปานกลาง	

จากตารางที่ 5 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ในเขตเทศบาลตำบลวัฒนานคร ในด้านการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา รวมถึงแนวทางการแก้ไข พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.80 (SD = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ การได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาในชุมชน มีค่าเฉลี่ย 3.14 (SD = 0.97) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมประชุมกับเทศบาลในเรื่องการปกครองท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ย 3.02 (SD = 0.75) การได้มีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญ ความต้องการของชุมชน มีค่าเฉลี่ย 2.72 (SD = 0.49) การมีส่วนร่วมเสนอสาเหตุของปัญหาของชุมชนต่อเทศบาล มีค่าเฉลี่ย 2.64

(SD=0.65) และการมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการของชุมชนต่อเทศบาล อยู่ในอันดับสุดท้าย มีค่าเฉลี่ย 2.50 (SD = 0.81)

2. ด้านการตัดสินใจเลือกแนวทางและการวางแผนพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา

ตารางที่ 6 จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ในเขตเทศบาลตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

ด้านการตัดสินใจเลือก แนวทางและการวางแผน พัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา	ระดับการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	SD	แปล ผล	อัน ดับ
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด				
1. ท่านมีส่วนร่วมในการ กำหนดนโยบายการพัฒนา เทศบาลในการประชุมเพื่อ จัดทำแผนพัฒนาเทศบาล	36 (9.8)	198 (53.8)	112 (30.4)	18 (4.9)	4 (1.1)	3.66	0.76	มาก	3
2. ท่านมีส่วนร่วมในการเลือก กิจกรรมเพื่อดำเนินงาน ตามโครงการของเทศบาล	4 (1.1)	123 (33.4)	192 (52.2)	45 (12.2)	4 (1.1)	3.21	0.70	ปาน กลาง	4
3. ท่านมีส่วนร่วมในการ กำหนดวิธีการดำเนินงาน ตามโครงการของเทศบาล	120 (32.6)	115 (31.3)	121 (32.9)	8 (2.2)	4 (1.1)	3.92	0.91	มาก	2
4. ท่านมีส่วนร่วมในการ กำหนดงบประมาณในการ ดำเนินงานของเทศบาล	139 (37.8)	133 (36.1)	79 (21.5)	17 (4.6)	-	4.07	0.87	มาก	1
5. ท่านมีส่วนร่วมในการ วางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา ในการดำเนินงานตาม โครงการของเทศบาล	46 (12.5)	46 (12.5)	176 (47.8)	96 (26.1)	4 (1.1)	3.09	0.96	ปาน กลาง	5
ภาพรวม						3.59	0.40	มาก	

จากตารางที่ 6 จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร ด้านการตัดสินใจเลือกแนวทางและการวางแผนพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา ในภาพรวม พบว่าระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.59,

SD= 0.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดงบประมาณในการดำเนินงานของเทศบาล มีค่าเฉลี่ย 4.07 (SD = 0.87) รองลงมาคือ กำหนดวิธีการดำเนินงานตามโครงการของเทศบาล มีค่าเฉลี่ย 3.92 (SD = 0.91) กำหนดนโยบายการพัฒนาเทศบาลในการประชุมเพื่อจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล มีค่าเฉลี่ย 3.66 (SD = 0.76) การเลือกกิจกรรมเพื่อดำเนินงานตามโครงการของเทศบาล มีค่าเฉลี่ย 3.21 (SD = 0.70) และการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานตามโครงการของเทศบาล อยู่ในอันดับสุดท้าย มีค่าเฉลี่ย 3.09 (SD = 0.96)

3. ด้านการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน

ตารางที่ 7 จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ในเขตเทศบาลตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

ด้านการปฏิบัติงาน ในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน	ระดับการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	SD	แปล ผล	อัน ดับ
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด				
1. ท่านได้ร่วมกับชุมชนพัฒนา กิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาล	42 (11.4)	143 (38.9)	107 (29.1)	76 (20.7)	-	3.41	0.94	มาก	4
2. ท่านได้ร่วมรวมกลุ่มทำ กิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับ เทศบาล	10 (2.7)	73 (19.8)	246 (66.8)	35 (9.5)	4 (1.1)	3.13	0.65	ปาน กลาง	5
3. ท่านได้ร่วมสนับสนุน แรงงานของท่านเพื่อใช้ใน กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ ตามโครงการของเทศบาล	154 (41.8)	99 (26.9)	71 (19.3)	36 (9.8)	8 (2.2)	3.96	1.09	มาก	1
4. ท่านได้ร่วมดำเนินกิจกรรม การจัดงานประเพณีท้องถิ่น ร่วมกับเทศบาล	75 (20.4)	83 (22.6)	197 (53.5)	13 (3.5)	-	3.59	0.84	มาก	3
5. ท่านได้ร่วมประสานงาน ดำเนินการขอความช่วยเหลือ จากชุมชน เพื่อช่วยแก้ไข ปัญหาร่วมกับเทศบาล	148 (40.2)	81 (22.0)	89 (24.2)	46 (12.5)	4 (1.1)	3.87	1.10	มาก	2
	ภาพรวม					3.59	0.54	มาก	

จากตารางที่ 7 จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร ด้านการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน ในภาพรวม พบว่าระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$, $SD = 0.54$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด คือร่วมสนับสนุนแรงงานของท่านเพื่อใช้ในกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ตามโครงการของเทศบาล มีค่าเฉลี่ย 3.96 ($SD = 1.09$) รองลงมาคือ ร่วมประสานงาน ดำเนินการขอความช่วยเหลือจากชุมชน เพื่อช่วยแก้ไขปัญหา ร่วมกับเทศบาล มีค่าเฉลี่ย 3.87 ($SD = 1.10$) ร่วมดำเนินกิจกรรมการจัดงานประเพณีท้องถิ่นร่วมกับเทศบาล มีค่าเฉลี่ย 3.59 ($SD = 0.84$) ร่วมกับชุมชนพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาล มีค่าเฉลี่ย 3.41 ($SD = 0.94$) และร่วมรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับเทศบาลอยู่ในอันดับสุดท้าย มีค่าเฉลี่ย 3.13 ($SD = 0.65$)

4. ด้านการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

ตารางที่ 8 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

ด้านการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา	ระดับการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	SD	แปลผล	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. ท่านได้ร่วมกำกับ ติดตาม ควบคุม การก่อสร้างตาม โครงการของเทศบาล	-	145 (39.4)	188 (51.1)	35 (9.5)	-	3.29	0.63	ปานกลาง	2
2. ท่านได้ร่วมตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาล	-	101 (27.4)	200 (54.3)	67 (18.2)	-	3.09	0.67	ปานกลาง	4
3. ท่านได้ร่วมกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ของเทศบาล	-	145 (39.4)	188 (51.1)	35 (9.5)	-	3.29	0.63	ปานกลาง	2
4. ท่านได้ร่วมประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาล	79 (21.5)	171 (46.5)	101 (27.4)	13 (3.5)	4 (1.1)	3.83	0.83	มาก	1
5. ท่านได้ร่วมประเมินผลการปฏิบัติงานตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงสิ้นสุดโครงการ	-	145 (39.4)	188 (51.1)	31 (8.4)	4 (1.1)	3.28	0.66	ปานกลาง	3
ภาพรวม						3.36	0.50	ปานกลาง	

จากตารางที่ 8 จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ในเขตเทศบาลตำบลพัฒนานคร ด้านการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา ในภาพรวม พบว่าระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36, SD = 0.50$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ ประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาล มีค่าเฉลี่ย 3.83 ($SD = 0.83$) รองลงมาคือ กำหนดเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ของเทศบาล มีค่าเฉลี่ย 3.29 ($SD = 0.63$) กำกับ ติดตาม ควบคุมการก่อสร้างตามโครงการของเทศบาล มีค่าเฉลี่ย 3.29 ($SD = 0.63$) ประเมินผลการปฏิบัติงานตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงสิ้นสุดโครงการ มีค่าเฉลี่ย 3.28 ($SD = 0.66$) และตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลอยู่ในอันดับสุดท้าย มีค่าเฉลี่ย 3.09 ($SD = 0.67$)

ส่วนที่ 3 การเปรียบเทียบเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นของเทศบาลตำบลพัฒนานคร อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามเพศ อายุ การศึกษารายได้ และอาชีพ

จากการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลพัฒนานคร สามารถสรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกัน

ตารางที่ 9 การวิเคราะห์เปรียบเทียบเพศของประชาชนกับการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น

เพศ	จำนวน	$\bar{X}$	SD	t	Sig.
ชาย	160	3.21	0.23	-5.63	.000*
หญิง	2.8	3.43	0.47		

* $p < .05$

จากตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น จำแนกตามเพศ โดยใช้สถิติ T-test เพื่อทดสอบสมมติฐาน พบว่าประชาชนที่มีเพศแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกัน

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วม
ของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS.	f	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2.79	4	0.69	4.49	.001*
ภายในกลุ่ม	56.35	363	0.15		
รวม	137.20	383			

*p < .05

จากตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น จำแนกตามอายุ โดยใช้สถิติ One-way ANOVA เพื่อทดสอบสมมติฐาน พบว่าประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกัน โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย และได้ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe') ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยความแตกต่างของการมีส่วนร่วม
ของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร จำแนกตามอายุ

อายุ	อายุ ระหว่าง 18-30 ปี	อายุ ระหว่าง 31-40 ปี	อายุ ระหว่าง 41-50 ปี	อายุ ระหว่าง 51-60 ปี	อายุ 61 ปีขึ้นไป
$\bar{x}$	3.30	3.42	3.21	3.35	3.49
อายุระหว่าง 18-30 ปี	3.30	-0.118	0.091	-0.047	-0.185
อายุระหว่าง 31-40 ปี	3.42		0.210*	0.071	-0.067
อายุระหว่าง 41-50 ปี	3.21			-0.138	-0.277*
อายุระหว่าง 51-60 ปี	3.35				-0.138
อายุ 61 ปีขึ้นไป	3.49				

จากการทดสอบรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe' พบว่า กลุ่มที่มีความแตกต่างต่อการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกัน มี 2 คู่คือ

คู่ที่ 1 คือ คู่ระหว่างกลุ่มอายุระหว่าง 31-40 ปี และกลุ่มอายุระหว่าง 41-50 ปี โดยพบว่า กลุ่มอายุระหว่าง 18-30 ปี มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น มากกว่ากลุ่มอายุระหว่าง 31-40 ปี

คู่ที่ 2 คือ คู่ระหว่างกลุ่มอายุระหว่าง 41-50 ปี และกลุ่มอายุ 61 ปีขึ้นไป โดยพบว่า กลุ่มอายุระหว่าง 41-50 ปี มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น น้อยกว่ากลุ่มอายุ 61 ปีขึ้นไป

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกัน

ตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร จำแนกตามกลุ่มระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS.	f	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	3.76	4	0.94	6.17	.000*
ภายในกลุ่ม	55.38	363	0.15		
รวม	59.14	367			

*p < .05

จากตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น จำแนกตามกลุ่มระดับการศึกษา โดยใช้สถิติ One-way ANOVA เพื่อทดสอบสมมติฐาน พบว่าประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกัน โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย และได้ทำการทดสอบความแตกต่างกันเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเซฟเฟ้ (Scheffe') ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลพัฒนานคร จำแนกตามกลุ่มระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา		ประถมศึกษา/ ต่ำกว่า	มัธยมศึกษา	ปวช./ปวส/ อนุปริญญา	ปริญญาตรี	สูงกว่า ปริญญาตรี
	$\bar{x}$	3.39	3.32	3.47	3.18	3.20
ประถมศึกษา/ต่ำกว่า	3.39	-	0.064	-0.084	0.207*	0.185
มัธยมศึกษา	3.32			-0.148	0.142	0.121
ปวช./ปวส./อนุปริญญา	3.47				0.291*	0.269*
ปริญญาตรี	3.18					-0.021
สูงกว่าปริญญาตรี	3.20					

จากการทดสอบรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe' พบว่ากลุ่มที่มีความแตกต่างต่อการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกัน มี 3 คู่คือ

คู่ที่ 1 คือ คู่ระหว่างกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา/ต่ำกว่า และกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี โดยพบว่ากลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา/ต่ำกว่า มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น มากกว่ากลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี

คู่ที่ 2 คือ คู่ระหว่างกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับปวช./ปวส./อนุปริญญา และกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี โดยพบว่ากลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับปวช./ปวส./อนุปริญญา มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น มากกว่ากลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี

คู่ที่ 3 คือ คู่ระหว่างกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับปวช./ปวส./อนุปริญญา และกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี โดยพบว่ากลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับปวช./ปวส./อนุปริญญา มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น มากกว่ากลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี

สมมติฐานที่ 4 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกัน

ตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วม
ของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลพัฒนานคร จำแนกตามกลุ่มอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS.	f	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	9.01	5	1.80	13.01	.000*
ภายในกลุ่ม	50.13	362	0.13		
รวม	59.14	367			

*p < .05

จากตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น จำแนกตามกลุ่มอาชีพ โดยใช้สถิติ One-way ANOVA เพื่อทดสอบสมมติฐาน พบว่าประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกัน โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย และได้ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ้ (Scheffe') ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชน
ในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลพัฒนานคร จำแนกตามกลุ่มอาชีพ

อาชีพ	รับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	ค้าขาย/ ธุรกิจ ส่วนตัว	พนักงาน บริษัท/ห้าง ร้าน	เกษตรกร	นักเรียน/ นักศึกษา	อื่น ๆ	
	$\bar{X}$	3.62	3.38	3.14	3.25	3.26	3.18
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	3.62		0.242*	0.479*	0.371*	0.359*	.438*
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	3.38			0.237	0.129	0.117	0.196*
พนักงานบริษัท/ห้างร้าน	3.14				-0.107	-0.119	-0.040
เกษตรกร	3.25					-0.012	0.067
นักเรียน/นักศึกษา	3.26						0.079
อื่น ๆ เช่น รับจ้างทั่วไป	3.18						

*p < .05

จากการทดสอบรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe' พบว่ากลุ่มที่มีความแตกต่างต่อการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกัน มี 6 คู่คือ

คู่ที่ 1 คือ คู่ระหว่างกลุ่มอาชีพรับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ และกลุ่มอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว โดยพบว่ากลุ่มอาชีพรับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น มากกว่ากลุ่มอาชีพค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัว

คู่ที่ 2 คือ คู่ระหว่างกลุ่มอาชีพรับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ และกลุ่มอาชีพพนักงานบริษัท/ห้างร้าน โดยพบว่ากลุ่มอาชีพรับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น มากกว่ากลุ่มอาชีพพนักงานบริษัท/ห้างร้าน

คู่ที่ 3 คือ คู่ระหว่างกลุ่มอาชีพรับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ และกลุ่มอาชีพเกษตรกร โดยพบว่ากลุ่มอาชีพรับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น มากกว่ากลุ่มอาชีพเกษตรกร

คู่ที่ 4 คือ คู่ระหว่างอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ และกลุ่มอาชีพนักเรียน/ นักศึกษา โดยพบว่า กลุ่มอาชีพรับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น มากกว่ากลุ่มอาชีพนักเรียน/นักศึกษา

คู่ที่ 5 คือ คู่ระหว่างอาชีพรับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ และกลุ่มอาชีพอื่น ๆ โดยพบว่า กลุ่มอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น มากกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ

คู่ที่ 6 คือ คู่ระหว่างอาชีพค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัว และกลุ่มอาชีพอื่น ๆ โดยพบว่า กลุ่มอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น มากกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ

สมมติฐานที่ 5 ประชาชนที่มีรายได้ต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกัน

ตารางที่ 16 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร จำแนกตามกลุ่มรายได้

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS.	f	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.87	4	0.21	1.35	0.249*
ภายในกลุ่ม	58.27	363	0.16		
รวม	59.14	367			

*p < .05

จากตารางที่ 16 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น จำแนกตามรายได้ โดยใช้สถิติ One-way ANOVA เพื่อทดสอบสมมติฐาน พบว่าประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

ผลการทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 17 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	ผลการทดสอบสมมติฐาน
1. ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกัน	เป็นไปตามสมมติฐาน
2. ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกัน	เป็นไปตามสมมติฐาน
3. ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกัน	เป็นไปตามสมมติฐาน
4. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกัน	เป็นไปตามสมมติฐาน
5. ประชาชนที่มีรายได้ต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกัน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบล วัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลตำบลวัฒนานคร เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ และอาชีพ จึงได้ทำการสุ่มตัวอย่างแล้วเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือทางการวิจัยคือแบบสอบถามแล้วนำมาดำเนินการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยใช้ประชากรกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว จำนวน 7 หมู่บ้าน จำนวน 4,610 คน โดยทำการคำนวณตามสูตรของ ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 368 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม ซึ่งได้แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ส่วน โดยให้ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร ซึ่งแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จะแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1. ด้านการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา รวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหา 2. ด้านการตัดสินใจเลือกแนวทางและการวางแผนพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา 3. ด้านการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน และ 4. ด้านการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาล ตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ผู้ศึกษาได้สรุปผลการศึกษา ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ประชาชนในเขตเทศบาล ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 208 คน คิดเป็นร้อยละ 56.5 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 37.2 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 39.1 ประกอบอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 35.9 มีรายได้ระหว่าง 5,001-10,000 บาท จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 36.1

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาล ตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร โดยรวม พบว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีส่วนร่วมมากเป็นอันดับแรก คือ ด้านการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน และด้านการตัดสินใจ เลือกแนวทางและการวางแผนพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา รองลงมาคือ ด้านการประเมินผลงานกิจกรรม การพัฒนา และด้านการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา รวมถึงแนวทางการแก้ไข อยู่ในอันดับสุดท้าย

2.1 ด้านการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา รวมถึงแนวทางการแก้ไข ของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร ในภาพรวม พบว่าระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับการมีส่วนร่วมมากเป็นอันดับแรก คือการเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาในชุมชน รองลงมาคือ ร่วมประชุมกับเทศบาลในเรื่องการปกครองท้องถิ่น ถัดไปคือ การจัดลำดับความสำคัญความต้องการของชุมชน ร่วมเสนอสาเหตุของปัญหาของชุมชนต่อเทศบาล และการกำหนดความต้องการของชุมชนต่อเทศบาลอยู่ในอันดับสุดท้าย

2.2 ด้านการตัดสินใจเลือกแนวทางและการวางแผนพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา ของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร ในภาพรวม พบว่าระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับการมีส่วนร่วมมากเป็นอันดับแรกคือการกำหนดงบประมาณในการดำเนินงานของเทศบาล รองลงมาคือ การกำหนดวิธีการดำเนินงานตาม โครงการของเทศบาล ถัดไปคือ การกำหนดนโยบายการพัฒนาเทศบาลในการประชุมเพื่อจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล การเลือกกิจกรรมเพื่อดำเนินงานตามโครงการของเทศบาล และการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานตามโครงการของเทศบาลอยู่ในอันดับสุดท้าย

2.3 ด้านการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน ของประชาชนต่อการมีส่วนร่วม ในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร ในภาพรวม พบว่าระดับการมีส่วนร่วมอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับการมีส่วนร่วมมากเป็นอันดับแรก คือ ร่วมสนับสนุนแรงงานของท่านเพื่อใช้ในกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ตามโครงการของเทศบาล รองลงมาคือ ร่วมประสานงานดำเนินการขอความช่วยเหลือจากชุมชน เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาร่วมกับ เทศบาล ถัดไปคือ ร่วมดำเนินกิจกรรมการจัดงานประเพณีท้องถิ่นร่วมกับเทศบาล ร่วมกับชุมชน พัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาล และรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับเทศบาลอยู่ในอันดับสุดท้าย

2.4 ด้านการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา ของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมใน การปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร ในภาพรวม พบว่าระดับการมีส่วนร่วมอยู่ใน ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับการมีส่วนร่วมมากเป็นอันดับแรก คือ ประเมินผลการดำเนินงานตาม โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาล รองลงมาคือ กำหนดเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตาม โครงการต่าง ๆ ของเทศบาล และกำกับ ติดตาม ควบคุมการก่อสร้างตาม โครงการของเทศบาล ถัดไปคือ ประเมินผลการปฏิบัติงานตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงสิ้นสุดโครงการ ตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลอยู่ในอันดับสุดท้าย

3. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบล วัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา รายได้ และอาชีพ พบว่า

3.1 ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกัน ที่ระดับ นัยสำคัญ 0.05

3.2 ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกัน ที่ระดับ นัยสำคัญ 0.05

3.3 ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

3.4 ประชาชนที่มีรายได้ต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

3.5 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาล ตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว และเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร จำแนกตามระดับการศึกษา และอาชีพ ผู้ศึกษาสามารถอภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร ในภาพรวมพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าระดับการมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน และด้านการตัดสินใจเลือกแนวทางและการวางแผนพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา จะมีมากกว่าระดับการมีส่วนร่วมด้านการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา ส่วนด้านการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา รวมถึงแนวทางการแก้ไข มีระดับการมีส่วนร่วม น้อยที่สุด ซึ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องมาจากประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย และรายได้น้อย จึงทำให้ประชาชนสนใจแต่การประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ มากกว่าที่จะสนใจเรื่องการปกครองท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอาภรณ์ วัชร (2546, หน้า บทคัดย่อ) ที่พบว่า ประชาชนในตำบลวังตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา มีส่วนร่วมในการบริหารพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีส่วนร่วมด้านการประชุมพิจารณาโครงการและการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของภักดีจรรยา ปกป้อง (2546, หน้า บทคัดย่อ) พบว่า ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร มีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมด้านการจัดทำแผนและด้านการร่วมปฏิบัติงาน อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นซึ่งเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527, หน้า 272-273) ได้ อธิบายไว้ว่าปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชน มีสาเหตุมาจากการที่ประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจในสิทธิ และบทบาทหน้าที่ของตนเอง และขาดจิตสำนึกถึงส่วนรวม โดยประชาชนอาจมองการบริหารกิจการสาธารณะในลักษณะที่ว่ามิใช่บทบาทหน้าที่ของตนเอง องค์กรหรือหน่วยงานของรัฐมีหน้าที่รับผิดชอบจัดการให้กับประชาชน นอกจากนี้ระบบราชการที่ยังไม่มีการกระจายอำนาจให้แก่ประชาชนอย่างแท้จริง ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประชาชนไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการใด ๆ เพราะถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐ และอาจมีแนวคิดที่ว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นหน้าที่ของเทศบาล จึงทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นไม่มากนัก โดยมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

2. เปรียบเทียบความแตกต่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร จำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา รายได้ และอาชีพ ปรากฏผล ดังนี้

2.1 ประชาชนที่มีรายได้ต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน เป็นการปฏิเสธสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะไม่ว่าประชาชนที่มีรายได้น้อยหรือมีรายได้มากก็ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของวรพจน์ ประชิตวัตติ (2541) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางด้าน อายุ อาชีพ รายได้ ที่แตกต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมกิจกรรมของ อบต. ไม่แตกต่างกัน และทรงพล คุ่มทอง (2541, หน้า บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ศึกษากรณีเทศบาลตำบลศรีราชา จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นพบว่า อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาล ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิทยา บุญยะเวชชีวิน (2542) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อการปกครองท้องถิ่น : ศึกษากรณีเทศบาลตำบลบางปู จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขต อบต. ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

2.2 ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย โดยประชาชนเพศหญิงมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นมากกว่าประชาชนเพศชาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนเพศหญิง สนใจการเมืองการปกครองมากขึ้น จะเห็นได้จากปัจจุบันมีผู้นำที่เป็นเพศหญิง จึงส่งผลให้ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาภิกษุภิกษุณี สยปัญญา (2547, หน้า บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนในหมู่บ้านสินธนา 1 เขตบึงกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า เพศ การศึกษา รายได้ และอาชีพมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง และรุ่งโรจน์ เรืองทรัพย์ (2540) ศึกษาเรื่อง ทศนคติของประชาชนต่อโครงสร้างอำนาจการบริหารส่วนท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลนครเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพ ล้วนแต่มีความสัมพันธ์กับความเข้าใจทางการเมือง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของพรทิพย์ อนุตรพงศ์ และลำพอง บุญยยืน (2544, หน้า บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเมืองนำอยู่ จังหวัด

นครสวรรค์ ผลการศึกษาพบว่า เพศ อายุ การศึกษา สภาพการสมรส มีส่วนร่วมในการพัฒนาแตกต่างกัน

2.3 ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย โดยประชาชนที่มีอายุระหว่าง 18-30 ปี มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นน้อยกว่าประชาชนกลุ่มอายุ 31-40 ปี กลุ่มอายุ 51-60 ปี และกลุ่มอายุ 61 ปีขึ้นไป แต่มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นมากกว่าประชาชนกลุ่มอายุระหว่าง 41-50 ปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนที่มีอายุมาก จะมีความรักและความผูกพันกับท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัย จึงให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น จึงส่งผลให้ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของรุ่งโรจน์ เรื่องทรัพย์ (2540) ศึกษาเรื่อง ทักษะคติของประชาชนต่อโครงสร้างอำนาจการบริหารส่วนท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลนครเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า เพศ และอายุ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง และทรัพย์สิน อนุตรพงศ์ และลำพอง บุญยืน (2544, หน้า บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเมืองน่ายู่ จังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาพบว่า เพศ อายุ การศึกษา สภาพการสมรส มีส่วนร่วมในการพัฒนาแตกต่างกัน

2.4 ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย โดยประชาชนที่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา/ต่ำกว่า มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นมากกว่ากลุ่มที่สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษา กลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี และกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี แต่น้อยกว่ากลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับปวช./ปวส./อนุปริญญา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพื้นฐานความเรื่องการปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของมาลี เบญจมะโน (2546, หน้า บทคัดย่อ) พบว่าวุฒิการศึกษาของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิ จังหวัดชลบุรี มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล และสอดคล้องกับการศึกษาของภักจจิรา ปกป้อง (2546, หน้า บทคัดย่อ) พบว่าประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร ที่มีความแตกต่างในเรื่องวุฒิการศึกษามีระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนที่มีการศึกษาสูง มีความเชื่อมั่นในความรู้ และประสบการณ์ จึงมีความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นมากกว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารงานจึงมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับเรื่องข้อจำกัดของการมีส่วนร่วมดังที่ ชัยอนันต์ สมุทรวณิช (2517, หน้า 54) ได้กล่าวไว้ว่าข้อจำกัดของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ ถ้าประชาชนมีการศึกษาต่ำ การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนก็จะมีข้อจำกัด ทำให้ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีการศึกษาสูง ดังนั้นเทศบาลจึงควรเปิดโอกาส

และให้ความสำคัญกับปัญหาและข้อเสนอแนะของประชาชนทั่วไปให้มากขึ้นเพื่อที่ประชาชนจะได้มีความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น และกล้าที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นร่วมกับเทศบาล

2.5 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย โดยประชาชนที่มีอาชีพรับราชการ/ รัฐวิสาหกิจมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นมากกว่ากลุ่มอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว กลุ่มอาชีพพนักงานบริษัท/ ห้างร้าน กลุ่มอาชีพเกษตรกร กลุ่มอาชีพนักเรียน/ นักศึกษา และกลุ่มอาชีพอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ภักจิรา ปกป้อง (2546, หน้า บทคัดย่อ) พบว่าประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร ที่มีอาชีพแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ประชาชนที่มีอาชีพรับราชการมีโอกาสได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร มีเวลาในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนได้ เนื่องจากมีวันหยุดราชการ เสาร์-อาทิตย์ หรือวันหยุดอื่น ๆ ต่างจากประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกรกรรม และพนักงานบริษัท/ ห้างร้าน เนื่องจากจะต้องตื่นแต่เช้าเพื่อทำภารกิจประจำวันและออกไปประกอบอาชีพของตน กว่าจะได้กลับถึงที่พักก็เป็นช่วงเย็น เวลาในแต่ละวันจะหมดไปกับการทำงาน เพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้เพื่อเลี้ยงครอบครัว ทำให้ไม่มีเวลาที่จะไปร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับเรื่องข้อจำกัดของการมีส่วนร่วมดังที่ ชัยอนันต์ สมุทรวณิช (2517, หน้า 54) ได้กล่าวไว้ว่าข้อจำกัดของการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ ภาวะทางเศรษฐกิจถ้าประชาชนมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดี การมีส่วนร่วมจะน้อยเพราะต้องมีภาระหน้าที่และความกังวลอยู่กับเรื่องการเลี้ยงชีพเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาคำถามมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาล ตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว พบว่าระดับการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าระดับการมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน และด้านการตัดสินใจเลือกแนวทางและการวางแผนพัฒนา เพื่อแก้ไขปัญหา จะมีมากกว่าระดับการมีส่วนร่วมด้านการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา ส่วนด้านการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา รวมถึงแนวทางการแก้ไข มีระดับการมีส่วนร่วมที่น้อยที่สุด

ดังนั้น เพื่อยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาล ตำบลวัฒนานคร ให้มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเพิ่มมากขึ้น ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ด้านการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา รวมถึงแนวทางการแก้ไข พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง เทศบาลควรส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมให้มากขึ้น โดยสนับสนุนให้มีการจัดประชุมประชาคม เพื่อให้ประชาชนได้ใช้ความคิด แสดงความคิดเห็น ได้ร่วมกันค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา แล้วร่วมกันตัดสินใจเลือกแนวทางในการแก้ไขปัญหา ซึ่งปัญหาต่าง ๆ หรือแนวทางการดำเนินการต่าง ๆ หากได้มาจากประชาชน จะทำให้เกิดความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ
2. ด้านการตัดสินใจเลือกแนวทางและการวางแผนพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมาก ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้เกิดความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง เทศบาลควรรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีและสร้างความตระหนักถึงการปกครองท้องถิ่นที่มีผลกระทบต่อประชาชน
3. ด้านการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมาก ดังนั้นเพื่อให้กิจกรรมการพัฒนาตามแผนของเทศบาลพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เทศบาลควรเน้นให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญในการปกครองท้องถิ่นและร่วมปฏิบัติงานกับเทศบาลเพื่อพัฒนาให้ท้องถิ่นเจริญก้าวหน้าต่อไป
4. ด้านการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นเทศบาลจึงควรส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลให้มากขึ้น โดยการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนให้ทราบถึงประโยชน์ของการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา ซึ่งการประเมินผลจะเป็นการสะท้อนกลับถึงผลการปฏิบัติงาน

และจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนแก้ไขปัญหาการดำเนินการด้านการปกครองท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเรื่อง ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น โดยวิจัยในเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียด และเพื่อให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค ที่เป็นสาเหตุให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น โดยการทำแบบสอบถามที่มีลักษณะการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และประชาชน

2. ควรมีการศึกษาแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น ในเขตเทศบาล ตำบล วัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว เพื่อที่ทางเทศบาลจะนำข้อมูลมาใช้เป็นประโยชน์ในการจูงใจให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น

บรรณานุกรม

- กมลทิพย์ แจ่มกระจ่าง. (2542). การเผยแพร่ความรู้ทางการปกครองท้องถิ่น ฉบับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักบริหารราชการส่วนท้องถิ่น.
- กรมการปกครอง กองราชการส่วนตำบล. (2544). ประชาชนกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง. นิตยสารท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- กรรณิการ์ ชมดี. (2524). การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ: เฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กัญจิกันต์ ศปีษฎา. (2547). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชุมชนเมือง: ศึกษากรณีประชาชนในหมู่บ้านสินธนา 1 เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- โกวิท พวงงาม. (2550). การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ: วิทยุชน.
- จรูญ สุภาพ. (2543). หลักรัฐศาสตร์. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2516). การระดมประชาชนเพื่อพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: สามเสนการพิมพ์.
- เฉลิม เกิดโมลี. (2543). แนวทางการมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบาย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2517). การปฏิรูประัฐสภา: ข้อเสนอเบื้องต้นในการปรับปรุงรัฐสภาไทย. กรุงเทพฯ: พิมพ์.
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2539). การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- ทรงพล ตุ่มทอง. (2541). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ศึกษากรณี: เทศบาลตำบลศรีราชา อำเภอศรีราชา ชลบุรี. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ทรงทรัพย์ พิริยคุณธร. (2544). การมีส่วนร่วมทางการเมือง: บทบาทของท้องถิ่นในอนาคต. นิตยสารท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- บัณฑูร อ่อนคำ. (2541). รูปแบบการมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันยาเสพติดให้โทษ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2540). การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ: รายงานการวิจัย โครงการปรับภาคราชการสู่ยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กองกลาง สำนักคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

- ประธาน คงฤทธิศึกษากร. (2526). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: พีระพัทธนา.
- ประหยัด หงษ์ทองคำ. (2526). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ประสิทธิ์ พรหมพิสุทธิ์. (2540). *สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบุคคลสำคัญของท้องถิ่น*.
 กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.
- พิบูลย์ แพนนา. (2538). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท ในตำบล
 พนมไพร อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด*. วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต,
 สาขาพัฒนาสังคม, คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์. (2547). *การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลใน
 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์พระธรรมจันทร์.
- พูนศักดิ์ วานิชวิเศษกุล. (2532). *ทัศนะของผู้นำท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบล: กรณีศึกษา
 จังหวัดเชียงราย*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2527). *นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนา*.
 กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณการพิมพ์.
- พรทิพย์ อนุตรพงศ์ และลำพอง บุญยี่น. (2544). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา
 เมืองน่าอยู่ จังหวัดนครสวรรค์*. ม.ป.ท.
- ภักจิรา ปกป้อง. (2546). *การประเมินผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลด้านการมี
 ส่วนร่วมของประชาชน ศึกษาเฉพาะกรณี: องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอคำ
 เขื่อนแก้ว*. การศึกษาค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขา นโยบาย
 สาธารณะ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มาลี เบ็ญจะมโน. (2546). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหาร
 ส่วนตำบล ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิ*. ปัญหาพิเศษรัฐ
 ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขา นโยบายสาธารณะ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย
 บูรพา.
- ยุทธพงษ์ กัยวรรณ. (2543). *การประเมินประสิทธิผลขององค์กร*. กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก.
- ลัดดา ธีระ. (2545). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น: ศึกษากรณีเทศบาล
 เมืองชลบุรี*. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขา นโยบายสาธารณะ,
 บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ลิจิต ชีรวะคิน. (2536). *วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย (พิมพ์ครั้งที่3)*. กรุงเทพฯ:
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- รุ่งโรจน์ เรืองทรัพย์. (2540). *ทัศนคติของประชาชนต่อโครงการสร้างอำนาจการบริหารส่วนท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลนครเชียงใหม่, เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*
- วรพจน์ ประชิตวัตติ. (2541). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมืองศรีราชา จังหวัดชลบุรี. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.*
- วาสนา ถิ่นขาม. (2548). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนพัฒนาตำบล: ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลเก่าขาม อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.*
- วิทยา บุญยะเวชชีวิน. (2542). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อการปกครองท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณี เทศบาลตำบลบางปู จังหวัดสมุทรปราการ. ภาคนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขา นโยบายสาธารณะ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.*
- วิสุทธิ โปธิแทน. (2538). *อะไรนะประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- สถาบันพระปกเกล้า. (2544). *การให้บริการสาธารณะโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.*
- สถานีวิทยุ. (2545). *การพัฒนาชุมชน: ชุมชนศึกษาและวางแผนโครงการ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2550). *พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551. กรุงเทพฯ: วิชั่น พริน.*
- สุธาณี ไกรฤกษ์. (2542). *การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ และพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน ในชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- สุทนต์ ศรีไสย์และสุพจน์ บุญวิเศษ. (2547). *ทัศนคติของประชาชนต่อการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลเมืองจันทบุรี. จันทบุรี: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ วิทยาเขตจันทบุรี มหาวิทยาลัยบูรพา.*
- อคิน รพีพัฒน์. (2547). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศูนย์การศึกษา นโยบายสาธารณะสุข*
- อภิชาติ การิกายจน์. (2534). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน: ศึกษาแบบแผนตามมาตรฐานวัดแบบกัตต์แมน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- อภิญา สุวรรณภักดิ์. (2548). *การศึกษาระบบการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมราษฎรประจำหมู่บ้าน: ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์ส่งเสริมราษฎรประจำหมู่บ้านบ้านสองห้อง จังหวัดตราด. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*

- อภิศักดิ์ ใฝ่ท่าคำ. (2544). *หลักการพัฒนาชุมชน*. ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อรพินท์ สพโชคชัย. (2540). *รายงานผลการศึกษาโครงการศึกษารูปแบบและแนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- อาภรณ์ วัชร. (2546). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล* ศึกษากรณี: องค์การบริหารส่วนตำบลวังตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง. (2525). *การพัฒนา บุคคล กลุ่มและชุมชน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุทัย หิรัญโต. (2523). *การปกครองท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- Almond, G. A., & Powell. B. G. (1976). *Comparative Political Today*. Boston: Little Brown.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). Participation's Place in Rural Development: Seeking Clarity Through Specificity. *World Development*, 8 (March) 219-222.
- McCloskey, J. C. (1990). Nurses job satisfaction:a proposed measure. *NursRes*, 39(2), 113-120
- Weiner, M. (1971). *Comparative Politics*. Washington, DC: Princeton University.

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น: กรณีศึกษา
เทศบาลตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

คำชี้แจง

1. แบบสอบถาม ฉบับนี้ เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสระแก้ว เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น กรณีศึกษา: เทศบาลตำบลวัฒนานคร 2. แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

คำตอบของท่านมีคุณค่ายิ่งต่อการปกครองท้องถิ่นให้มีความเจริญก้าวหน้า ข้อมูลที่ได้ จะนำไปวิเคราะห์ผลเพื่อประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อท่านหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งแต่อย่างใด จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้คำตอบในการตอบแบบสอบถามตามข้อเท็จจริง หวังว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี

นายแสงประทีป เกียนทอง

ผู้ศึกษา

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ของเทศบาล

ตำบลพัฒนานคร อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

คำชี้แจง : (โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดของท่าน)

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาสาเหตุของปัญหารวมถึงแนวทางการแก้ไข					
1.ท่านได้มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาของชุมชนต่อเทศบาล ในการประชุมประชาคมหมู่บ้าน					
2.ท่านได้มีส่วนร่วมเสนอสาเหตุของปัญหาของชุมชนต่อเทศบาล ในโครงการต่างๆ มากน้อยเพียงใด					
3.ท่านได้มีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการของชุมชนต่อเทศบาล ในการประชุมประชาคมหมู่บ้าน					
4.ท่านได้มีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการของชุมชนในการประชุมประชาคมหมู่บ้าน					
5.ท่านได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาในการประชุมที่ทางเทศบาลจัดขึ้น					
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทางและการวางแผนพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา					
6.ท่านได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการพัฒนาเทศบาลในการประชุมเพื่อจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล					
7.ท่านได้มีส่วนร่วมในการเลือกกิจกรรมเพื่อดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมกีฬาของเทศบาล					
8.ท่านได้มีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการดำเนินงานตามโครงการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น					
9.ท่านได้มีส่วนร่วมในการกำหนดงบประมาณในการดำเนินงานเพื่อจัดงานประเพณีท้องถิ่น					
10.ท่านได้มีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานตามโครงการของเทศบาล					

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน					
11.ท่านได้มีส่วนร่วมในการบริจาคทรัพย์สินของท่านในการทำบุญวันขึ้นปีใหม่กับทางเทศบาลจัดขึ้น					
12.ท่านได้มีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับเทศบาล					
13.ท่านได้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนแรงงานของท่านเพื่อใช้ในกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ตามโครงการของเทศบาล					
14.ท่านได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการจัดงานประเพณีท้องถิ่นร่วมกับเทศบาล					
15.ท่านได้มีส่วนร่วมในการประสานงาน ดำเนินการขอความช่วยเหลือจากชุมชน เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาาร่วมกับเทศบาล					
การมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา					
16.ท่านได้มีส่วนร่วมในการกำกับ ติดตาม ควบคุม การก่อสร้างตามโครงการของเทศบาล					
17.ท่านได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการจัดซื้อ จัดจ้าง ของเทศบาล					
18.ท่านได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ของเทศบาล					
19.ท่านได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาล					
20.ท่านได้มีส่วนร่วมในการรับทราบผลการดำเนินงานตามโครงการต่างๆ ของเทศบาล					